

Міністерство освіти і науки України

Національний університет «Києво-Могилянська академія»

Факультет соціальних наук та соціальних технологій

Кафедра політології

Магістерська робота

Освітній ступінь – магістр

На тему: «ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ КОРУПЦІЇ ЗА РІЗНИХ ТИПІВ
АВТОРИТАРНИХ РЕЖИМІВ»

Виконав: студент 2-го року навчання

Спеціальності

052 Антикорупційні студії

Шпортіло Данило Сергійович

Керівник: Чабанна М.В.

Доктор політичних наук, доцент

Рецензент:

Магістерська робота захищена

З оцінкою _____

Секретар ЕК _____

«   » _____ 20__ р.

Київ – 2024 р.

План

Вступ.....	с. 3-5.
1. РОЗДІЛ I. ЯВИЩЕ КОРУПЦІЇ В АВТОКРАТИЧНИХ РЕЖИМАХ.....	с. 6-18.
1.1. Підхід Холлієра і Ванчекона – автократична еліта і корупція.....	с. 6-12.
1.2. Типологія авторитарних режимів та корупція: підхід Нісневича.....	с. 12-18.
2. РОЗДІЛ II. ПРОЯВИ КОРУПЦІЇ У ВІЙСЬКОВІЙ КОРПОРАТИВІСТСЬКІЙ АВТОКРАТІЇ, КОМУНІСТИЧНОМУ ТА МОНАРХІСТСЬКОМУ АВТОРИТАРИЗМІ.....	с. 19-66.
2.1. Корупція в Іспанії 1939-1975 рр.....	с. 19-39.
2.1.1. Іспанія у період автократичних трансформацій.....	с. 19-22.
2.1.2. Корупція в Іспанії в період 1939-початок 1950-их рр.....	с. 23-33.
2.1.3. Період лібералізації політичного режиму Іспанії початок 1950-их-1975 рр.....	с. 33-39.
2.2. Комуністична автократія В'єтнаму та корупція.....	с. 40-51.
2.3. Монархічний авторитаризм Саудівської Аравії та корупція.....	с. 51-65.
Висновки.....	с. 66-68.
Список використаної літератури.....	с. 69-73.

Вступ

Актуальність теми дослідження: Проблематика корупції виникає ще за часів Античності. Аристотель одним з перших актуалізував проблему корупції, поставивши її на дискусійний рівень. З розвитком історії людства впродовж двох тисяч років, ця проблема не втрачає своєї актуальності. Впродовж XX-XXI століття стало зрозуміло, що явище корупції є не просто однією проблемою. Це паразитичний механізм, який здатний проникати та впливати на більшість сфер життєдіяльності суспільства та держави, починаючи від законодавства, державних інституцій, економіки, закінчуючи поведінкою індивідів на побутовому рівні.

Так історично склалося, що протягом XX-XXI століть внаслідок політики деколонізації, розпаду СРСР формується та трансформується велика кількість авторитарних режимів. Деякі з них використовують корупцію як зброю, деякі інтегрують у власні державні інституції задля зміцнення автократичної влади. В таких державах корупція є всеохоплюючої та всебічної, яка стає не просто негативним фактором, а й інституційним інструментом впливу влади на суспільство. Це у свою чергу впливає на нерівність населення в таких країнах, що збільшує частку світової бідності. Отже, проблематика корупції в авторитарних режимах носить глобальний характер, що робить дану тематику актуальною.

Мета дослідження: Виявити особливості корупції в залежності від типу авторитарного режиму.

Завдання:

- 1) Проаналізувати, яким чином корупція стає системною в авторитарних країнах.
- 2) Охарактеризувати прояви корупції відповідно до типології авторитарного режиму.

3) Довести чи спростувати залежність рівня корупції від типу авторитарного режиму на прикладах автократичних політичних режимів Іспанії (1939-1975 рр.) В'єтнаму та Саудівської Аравії.

Об'єкт дослідження: корупція в авторитарних режимах.

Предмет дослідження: роль корупції у функціонуванні авторитарних політичних режимів.

Методологія дослідження:

Методологічною основою дослідження став структурно-функціональний підхід. Завдяки цьому підходу вдалося структурувати досліджувані типи авторитарних режимів та виокремити їхні характерні особливості у взаємозв'язку з корупцією. Також було використано системно-структурний підхід до аналізу типології авторитарних режимів Іспанії в період 1939-1975 рр., В'єтнаму та Саудівської Аравії. Даний підхід був корисним у висвітленні особливостей кожного з обраних для аналізу типів автократій, особливостей діяльності державних інститутів та механізмів і їхнього впливу на прояви корупції. На додаток до цього був використаний метод кейс стаді в кожній з досліджуваних країн щодо тематики проявів корупційної поведінки та корупціогенних ризиків.

Джерельна база дослідження:

Основою теоретичного підходу до розгляду та аналізу типів авторитарних режимів у їхньому взаємозв'язку з корупцією стали роботи Нісневича, Холлієра та Ванчекона. Дослідження Нісневича тематики корупції в різних типах авторитарних режимів є ключовою основою для дослідження. Дослідження корупції в автократіях Холлієра та Ванчекона дозволило виокремити особливості елітистської поведінки по відношенню до корупції в залежності від особливостей типології авторитаризму. Індекс сприйняття корупції, індекс економічної свободи та світовий показник

управління є важливими джерелами для аналізу середніх рівнів корупції у різних типологіях автократій та особливостей діяльності проаналізованих політичних режимів.

Роботи Коралл-Брото та Бланко дозволили висвітлити особливості прояву корупції у Франкістській Іспанії під час панування двох типів авторитаризму та їхньої трансформації. Дослідження Фуонга, Дуонга, Кіена та Нгуенга дозволили в повній мірі розкрити особливості корупції в комуністичній в'єтнамській автократії. А наукові праці Абдулмаджида та Рахмана є корисним та необхідним доповненням аналізу прояву корупції в монархічному авторитаризмі Саудівської Аравії.

Також були взяті до уваги загальні дослідження типів авторитарних режимів. Корисним є дослідження Гомзи щодо виокремлення типології авторитарних режимів, дослідження Лінца франкістського авторитаризму, Таенга політичної легітимації у В'єтнамі.

Обсяг і структура: Робота складається зі вступу, двох розділів, що включають до себе дванадцять підрозділів, висновків, списку використаної літератури. Обсяг роботи – 73 стор.».

РОЗДІЛ І. ЯВИЩЕ КОРУПЦІЇ В АВТОКРАТИЧНИХ РЕЖИМАХ

1.1. Підхід Холлієра і Ванчекона – автократична еліта і корупція.

Існує декілька підходів визначення факторів, що сприяють підвищенню рівня корупції. Так дослідники Холлієр і Ванчекон стверджують, що причинами корупції зазвичай можуть виступати такі два фактори як:

- Відсутність політичної відповідальності.
- Недостатня спроможність держави¹.

Якщо в демократичних державах ці фактори можна спостерігати, як ті що безпосередньо впливають на рівень корупції, то в авторитарних країнах ситуація відрізняється. Залежно від типу правління і врядування в автократіях, можна спостерігати різний рівень розвитку корупції.

Холлієр і Ванчекон говорять про те, що в залежності від стилю авторитарного правління, влада до корупції ставиться по різному. При відсутності консолідованої еліти, яка перебуває в альянсі з владою через отримання можливостей до дій, корупція може виступати предметом підвищення лояльності². З іншого боку в тих авторитарних країнах, де влада і еліти діють у межах однієї консолідованої ідеології, як, наприклад, було в Південній Кореї в другій половині ХХ ст. чи франкістській Іспанії, рівень корупції може знижуватись і навіть можлива поява антикорупційних інституцій. Наприклад, так відбулося у Південній Кореї, де у 1963 році виникає перше антикорупційне агентство – Рада з аудиту та інспекцій. Цей орган був створений на початку встановлення авторитарного режиму Пак Чон Хі. Це нашоухує нас на розуміння того, що типи авторитарних режимів відрізняються за рівнем корупції між собою.

Проте дослідники Холлієр і Ванчекон приходять до ще більш значущого висновку. Науковці стверджують, що в деяких випадках певні авторитарні режими

---

¹ Hollyer J. Wantchekon L. Corruption in Autocracies. Yale and Princeton University. September 2011. 49p.

² Там само.

здатні мати менший рівень корупції ніж демократії³. Для підтвердження своєї точки зору, дослідники наводять таблицю Світових показників управління у пунктів контролю корупції (WGI Control Corruption), порівнюючи показники між демократичними і недемократичними режимами.

Світові показники управління – це показники, висвітлені в межах досліджень світового банку, щодо якості управління всередині держав світу. Даний показник охоплює шість категорій⁴:

- прозорість і підзвітність,
- політична стабільність і рівень насильства,
- ефективність уряду,
- якість регулювання,
- верховенство права
- контроль за корупцією.

В нашому випадку варто звернути увагу на показник щодо контролю корупції. Науковці Холліер і Ванчекон звертають увагу на наступне⁵:

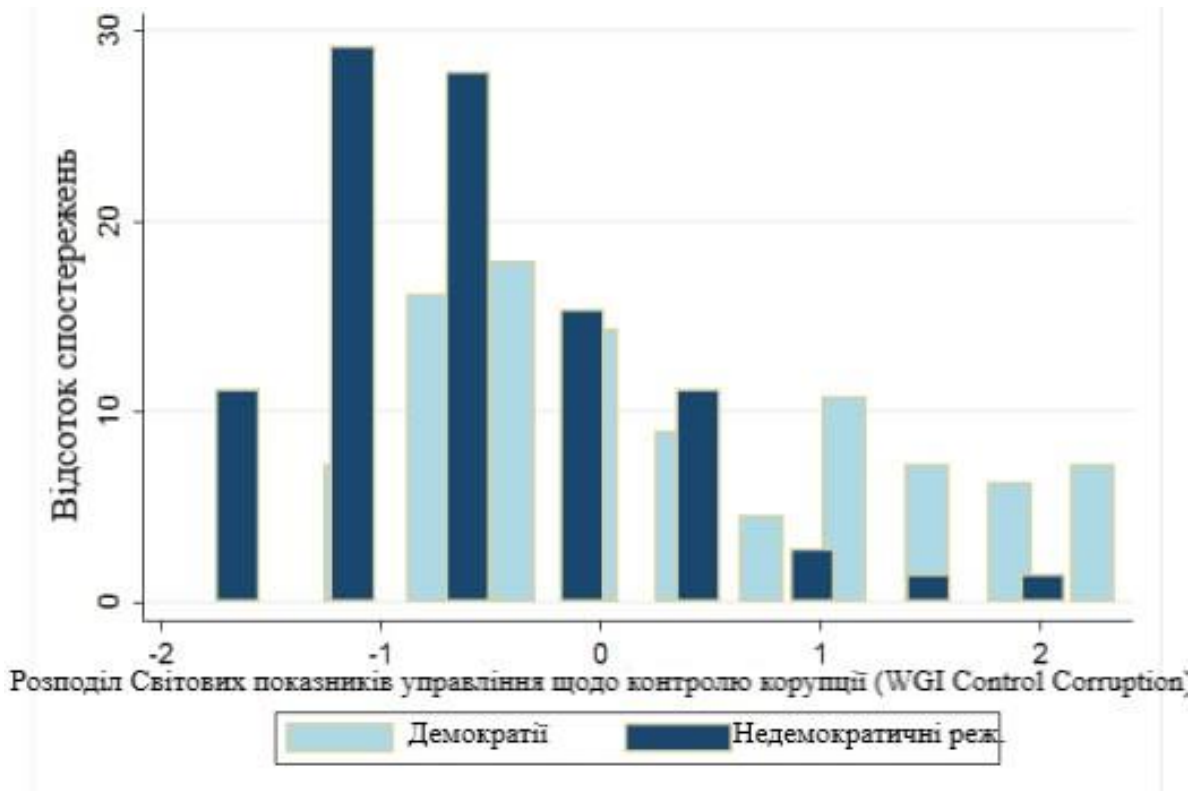
---

³ Там само.

⁴ Home. Worldwide Governance Indicators. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/worldwide-governance-indicators>

⁵ Hollyer J. Wantchekon L. Corruption in Autocracies. Yale and Princeton University. September 2011. 49p.

Зображення 1. Розподіл Світових показників управління щодо контролю корупції (WGI Control Corruption) у демократичних і недемократичних країнах у 2008 р⁶.

Показник WGI (Corruption control) охоплює діапазон від -2,5 до 2,5, де чим вищі показники, тим нижчі рівні корупції.

Можемо спостерігати, що рівень контролю корупції в країнах, що перебувають на середніх показниках розвитку суттєво відрізняються за типологією своїх режимів. В демократичних країнах, які перебувають на середній стадії розвитку якості управління у корупційній сфері спостерігається невисокий показник ефективності. З іншого боку, недемократичні режими, в тому числі і авторитарні мають кращі показники. Тільки коли якість урядування в антикорупційній сфері досягає максимуму своєї ефективності, можна спостерігати, що демократичні країни відриваються від недемократичних.

⁶ Там само.

Не дивлячись на ці дані, Холліер і Ванчекон стверджують, що авторитарні режими однозначно систематично покладаються на корупцію з метою мотивації⁷:

- Бюрократичних агентів.
- Членів правлячої еліти.

Зазвичай в автократіях політична еліта немає загроз серйозних санкцій за корупцію, а громадськість – реальних інструментів протистояти цьому. Це дозволяє політичним елітам автократій використовувати корупцію як інструмент підтримки свого режиму.

Наприклад, в авторитарних режимах корупція може бути використана правлячою елітою з метою маніпулювання урядом для забезпечення потужних стимулів для чиновників щодо проявлення «вірності» режиму⁸. З одного боку, керівна партія чи представники еліти, (дивлячись від того, яку типологію режиму розглядати), можуть ігнорувати корупційну поведінку лояльного чиновницького та бюрократичного апарату.

З іншого боку, в автократіях можуть вводиться санкції чи репресивні заходи через корупцію по відношенню до нелояльних. Так відбувалося в Радянському Союзі, який «неявно заохочував посадовців до забороненої – корупційної – поведінки та вибірково переслідував тих, хто не виявляв достатньої старанності у служінні своєму начальству»⁹.

Ця точка зору пояснює чому в деяких авторитарних режимах можуть бути нижчі рівні корупції, ніж у інших. Там де рівень внутрішньо-політичного спротиву вищий, там більше репресій з боку влади по відношенню до нелояльних осіб. Тут антикорупційні політика може використовуватись як інструмент переслідування нелояльних осіб. Тому і загальний рівень корупції може знижуватись.

---

⁷ Там само.

⁸ Там само.

⁹ Urban E. 1985. "Conceptualizing Political Power in the USSR: Patterns of Binding and Bonding." *Studies in Comparative Communism* 18(4):207–226.

Що цікаво, в конкурентних автократіях, або ж гібридних режимах, правляча еліта так само здатна використовувати корупцію як інструмент, проте в залежності від контексту рівень супротиву може бути різним¹⁰.

Попри можливі прояви антикорупційних дій в авторитарних режимах, Холліер і Ванчекон стверджують, що у цілому автократична політична еліта схильна використовувати корупцію на противагу підняттю заробітної плати по відношенню до чиновницького складу режиму. Це робиться з метою підвищення рівня лояльності до автократичної еліти з боку державних посадовців. Більше того, корупція є більш вигідною, ніж політика підняття заробітної плати з декількох причин¹¹:

1. Використання корупції як винагороди за лояльність до режиму по відношенню до чиновників коштує політичній еліті набагато менше ніж введення політики підняття заробітних плат. Корупційну діяльність легше проігнорувати серед високопосадовців, ніж стежити за розподілом коштів для оплати праці.
2. Корупційними стимулами можна маніпулювати у непрозорий спосіб. Відсутність прозорості при авторитаризмі у державних інститутах, дозволяє автократичній еліті заохочувати корупційну діяльність, забезпечуючи захист від громадського контролю. Направлена корупційна дія проти одного чиновника при дотриманні закритості інформації дозволяє еліті уникнути протистояння з бюрократично-чиновницькими союзами. Це пов'язано з тим, що у надто закритій мережі автократії, утворення таких союзів малоймовірно. Як наслідок, вимога підвищення оплати праці незначна.

---

¹⁰ Levitsky, Steven and Lucan A. Way. "The Rise of Competitive Authoritarianism." *Journal of Democracy*. 2002. 13(2):51–65.

¹¹ Hollyer J. Wantchekon L. *Corruption in Autocracies*. Yale and Princeton University. September 2011. 49p.

3. «Здатність еліти таким чином маніпулювати доступом до корупційної ренти сприяє збільшенню грошових винагород, який пересічний індивід може очікувати від вступу на посаду. Чиновники можуть отримати додаткову платню за рахунок незаконної діяльності¹²».

Згідно аналізу науковців, існування такої системи може створити наступне уявлення громадськості:

- Державна служба – привабливе за можливістю заробітної плати робота, де тільки лояльні корумповані посадовці можуть багато заробити.
- Для того, щоб боротися з корупцією, прості та нелояльні громадяни мають іти працювати в державну службу, іноді маскуючи своє справжнє ставлення до режиму.

Для автократичної еліти це може стати проблемою, оскільки в такому випадку, нелояльні громадяни можуть витіснити ідеологічно «вірних» посадовців. З метою уникнення цього, деякі авторитарні режими здатні іти на певні антикорупційні поступки. Холлієр і Ванчекон теоретично вказують на те, що якщо б автократична еліта не ігнорувала корупційну поведінку посадовців, а хоча б мінімально обмежувала її, це б зменшило увагу громадськості до проблематики корумпованої влади і, як наслідок, зміцнило стабільність режиму. Проте «у випадку відсутності інституцій, що регулюють антикорупційну політику, владна еліта не може взяти на себе зобов'язання стосовно такого способу поведінки, який призводить до проблеми небажаного відбору»¹³.

Більше того, науковці стверджують, що небажання автократичної влади вести антикорупційну політику пов'язано з наступними факторами:

- Відсутність виборів – при авторитаризмі, владна еліта не переймається наслідками корупційної діяльності, оскільки відсутній виборчий механізм, який гіпотетично міг би привести до влади небажані верстви населення.

---

¹² Там само.

¹³ Там само.

Залежні від еліти законодавча та виконавча гілки влади не обмежують корупційну діяльність.

- Невигідність введення політики боротьби з корупцією. Політика переслідування чиновників за корупцію може дестабілізувати режим через прямий зв'язок між бюрократією та елітою. «Покарання чиновників нижчого рівня за корупційні дії може викликати значні витрати. Судове переслідування та заміна існуючих посадовців, замішаних у корупційні справи, ймовірно, призведе до втрати накопиченого людського капіталу, який вони набули протягом свого часу на посаді¹⁴».

Не дивлячись на це, варто зазначити, що така діяльність авторитарної еліти залежить від того, який тип авторитарного режиму ми аналізуємо. Цілком можливі випадки, коли введення обмеженої антикорупційної політики є вигідним для режиму з метою зміцнення його стабільності.

1.2. Типологія авторитарних режимів та корупція: підхід Нісневича

Дослідник Нісневич стверджує, що існують три сукупні механізми, які впливають на функціонування сучасної держави та забезпечують існування політичних, економічних, інформаційних та соціальних процесів в країні:

- Конкуренція.
- Примус.
- Корупція¹⁵.

Для розуміння, того, що саме являє собою авторитарний режим, автор наводить наступне формулювання: «Правлячі режими, які використовують примусові та силові методи для регулювання основних соціальних відносин, прийнято позначати

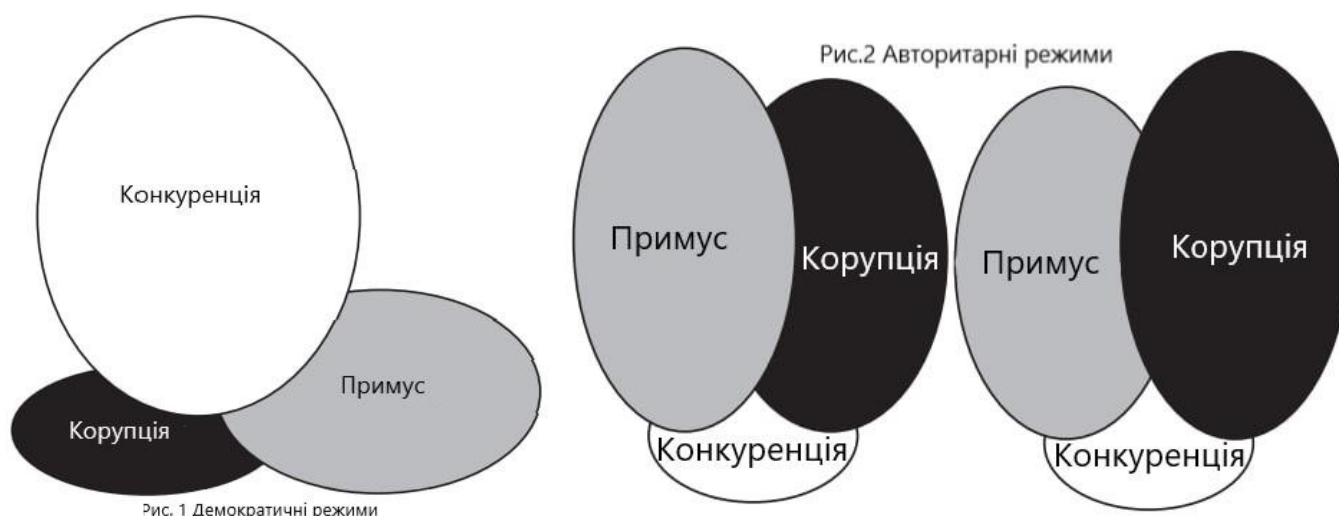
¹⁴ Там само.

¹⁵ Nisnevich Y. Modern Authoritarianism and Corruption. National Research University Higher School of Economics. 2017, vol. 61, № 1, p. 108–120

як авторитарні»¹⁶. Завдяки ігноруванню потреб суспільства, правлячі сили таких режимів схильні не тільки до використання корупції як інструменту впливу, а й інтеграції корупції як механізму у власну державну систему. Як наслідок, суспільство в авторитарній країні, усвідомлюючи слабку підтримку держави населенням, схиляється до корупційних дій з метою отримання певних преференцій від влади чи покращення рівня життя.

Нісневич демонструє модель, де показано яким чином взаємодіють ці три фактори у порівняльній перспективі з демократичними та авторитарними режимами:

Зображення 2. Взаємозв'язок конкуренції, примусу та корупції при демократичних та авторитарних режимах¹⁷.

Можна спостерігати, що при дотриманні високого рівня конкуренції та раціонально обмеженої влади примусу рівень корупції в демократичних країнах набагато менший. З іншого боку, в авторитарних державах, влада примусу як ключовий елемент сприяє корупції, за рахунок відсутності достатньої конкуренції через недемократичність режиму. Що цікаво, залежно від типології авторитарного режиму рівень примусу і корупції змінюється. В одних авторитарних режимах

¹⁶ Там само.

¹⁷ Там само.

стабільність правлячої еліти може досягатися за рахунок механізму примусу, в інших за рахунок корупції.

Дослідження Макгуаєра, Мартіна та Олсона частково вписуються в цю концепцію. Їх дослідження економічного правління автократій демонструє наступне. Примус є одним з ключових інструментів правління авторитарних режимів під час економічної політики. Така ситуація досягається монополізацією політичного впливу, придушення опозиції, тобто зменшення конкуренції¹⁸. Це у свою чергу здатне збільшувати корупційні практики під час економічної діяльності, що частково відбулось в Іспанії в 1939-початку 1950-их років, про що буде наведено у другому розділі. Проте варто зазначити, що автократична економічна політика, на думку дослідників, не обов'язково призводить до негативних наслідків.

Публічна влада в добре розвиненій демократії регулює конкуренцію всередині держави. Примус як механізм виступає в демократіях владою, що має особливі повноваження (Міністерство оборони, Внутрішня, зовнішня розвідка, Служба безпеки і тд.), які не порушують принципів незалежності трьох гілок влади¹⁹.

В авторитарних країнах влада примусу виходить за ці рамки, порушуючи незалежність трьох гілок влади та свободу суспільства з метою зміцнення сил правлячої верхівки.

Якщо в демократичних країнах провідним та найрозвиненішим механізмом функціонування держави є конкуренція, то в авторитарних режимах це примус. Найвпливовішим фактором, який здатний викривити результативність конкуренції в державі є корупція²⁰. Саме корупція по відношенню до конкуренції уможливорює виникнення політичних і економічних монополій. Це у свою чергу призводить до зниження конкуренції.

---

¹⁸ McGuire, Martin C. and Olson M. Jr. "The Economics of Autocracy and Majority Rule: The Invisible Hand and the Use of Force." *Journal of Economic Literature*. 1996. 34(1):72–96.

¹⁹ Nisnevich Y. *Modern Authoritarianism and Corruption*. National Research University Higher School of Economics. 2017, vol. 61, № 1, p. 108–120

²⁰ McGuire, Martin C. and Olson M. Jr. "The Economics of Autocracy and Majority Rule: The Invisible Hand and the Use of Force." *Journal of Economic Literature*. 1996. 34(1):72–96.

Нісневич стверджує, що в авторитарних режимах примус та корупція перебувають у «тісному взаємозв'язку та доповнюючи та взаємодіючи один з одним з метою придушення інформаційної, політичної та економічної конкуренції»²¹.

У контексті свого дослідження, Нісневич проаналізував наступні типи авторитарних режимів:

- Неоавторитаризм.
- Диктатура.
- Комуністичний (соціалістичний) авторитаризм.
- Монархічний авторитаризм.

У ХХІ столітті Нісневич визначає сучасні авторитарні режими, що виникли впродовж останніх тридцяти років як неоавторитарні (авторитарні країни пострадянського простору, або ті, де нещодавно був встановлений авторитаризм). В таких режимах корупція має всеохоплюючий характер, де правлячі політико-економічні угруповання монополізують свій вплив на публічну владу, використовуючи її для досягнення власних корисливих цілей²². Цей тип авторитаризму характеризується режимом «домінуючої влади», де «результатом тривалого утримання влади одним політичним угрупованням зазвичай стає всеохоплююча корупція та клановий капіталізм²³». Іноді неоавторитаризм може бути характеризований як клептократія. Саме в авторитарно-клептократичному (неоавторитарному) режимі найбільш проявляється «створення структури управління, яка ґрунтується на корупційних практиках, і відповідна їй соціально-політична група, члени якої, порушуючи суспільні норми, використовують свої владні (зазвичай, державно-політичні) повноваження для швидкого збагачення та укріплення ключових позицій у суспільстві²⁴». Корупція і примус в такій системі є

---

²¹ Nisnevich Y. Modern Authoritarianism and Corruption. National Research University Higher School of Economics. 2017, vol. 61, № 1, p. 108–120

²² Там само.

²³ Там само.

²⁴ Там само.

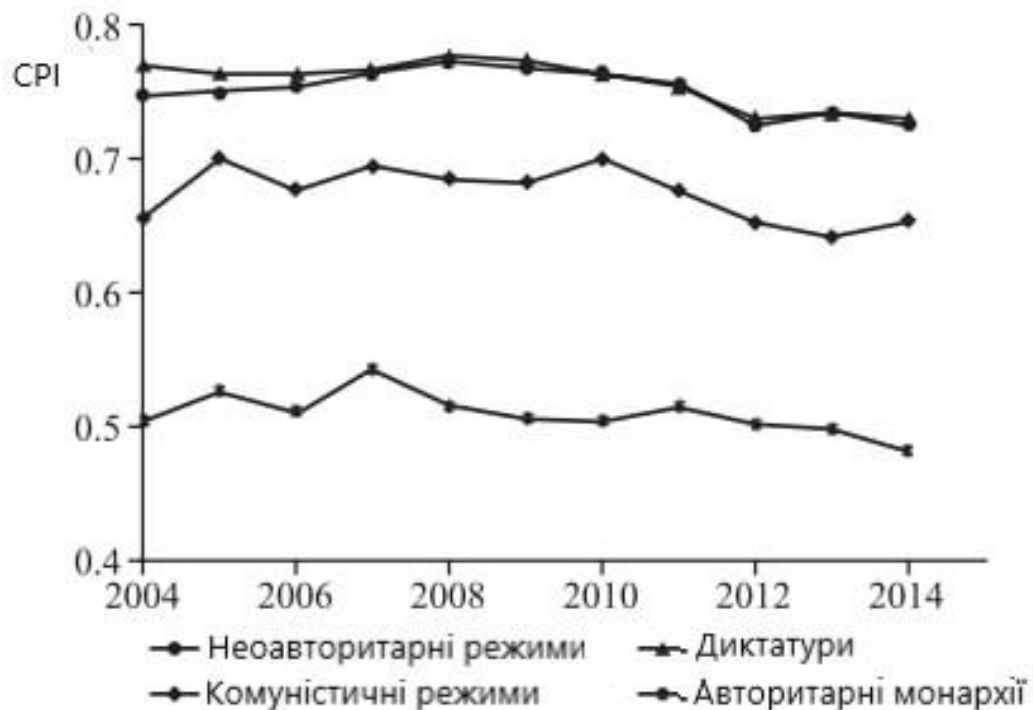
невід’ємними складовими режиму. Потреби суспільства в такій системі ігноруються, що призводить не тільки до посилення корупції, а й різкого збільшення економічної та соціальної нерівності всередині держави.

Нісневич визначає диктатури як ті режими, в яких «активно використовують у політичній сфері силовий примус²⁵». В таких режимах влада примусу іноді може бути вища за корупцію як інструменту впливу лояльності населення.

Щодо комуністичного «соціалістичного» та монархічного авторитаризму, то їх типологія кваліфікується за формою правління та влади – домінування однопартійного режиму комуністів та монархічної династії відповідно.

Аналізуючи типологію авторитарних режимів, Нісневич наводить модель співставлення середнього рівня корупції з типом авторитарного режиму (неоавторитаризм, диктатура, авторитарні монархії, комуністичний авторитаризм):

Зображення 3. Зміни середніх рівнів корупції протягом 2004-2014 рр. у групах держав з різними типами авторитарних режимів²⁶.

²⁵ Там само.

²⁶ Там само.

Можна стверджувати, що рівні корупції в авторитарних режимах відрізняються від їхньої типології. Наприклад, якщо в диктатурі чи неоавторитарному режимі середній рівень корупції буде стабільно високий, то в монархічних авторитарних країнах він буде нижчий. Це пов'язано з тим, що в монархічному авторитаризмі корупція на місцевому рівні сприймається психологічно як злочинство проти власності королівської династії²⁷. Тому в таких режимах на чиновницькому рівні з корупцією намагаються боротися, при тому, що на найвищому рівні, вона зберігається.

Наприклад, якщо співставити індекс сприйняття корупції монархічних авторитарних країн з авторитарними диктатурами, побачимо наступне. Середній рівень корупції монархічних авторитарних країн за 2014 рік, таких як ОАЕ, Катар, Малазія, Бахрейн, Йорданія, Саудівська Аравія, Оман, Кувейт, Свазіленд, Марокко, Бруней-Даруссалам буде 0,49, де 0 – найменш корумпована країна, 1 – найбільш корумпована²⁸. В той же час, в ряді країн з жорстким диктаторським авторитаризмом (Руанда, Габон, Алжир, Джибуті, Того, Камерун, Уганда, Гвінея, Республіка Конго, ДРК, Чад, Зімбабве, Камбоджа, М'янма, Ангола, Еритрея, Судан) середній рівень корупції за той самий рік – 0,77²⁹. Серед неоавторитарних режимів індекс також на рівні 0,73.

Отже, можна стверджувати, що рівні корупції в авторитарних режимах відрізняються залежно від їхньої типології, проте спільним тут є те, що не дивлячись на типологію режиму, кожна з них використовує корупцію як інтегрований всередину державних інститутів механізм. Більше того, рівень соціальної і економічної нерівності вищий в кожній з таких держав у порівнянні з успішно встановленими демократіями.

---

²⁷ Там само.

²⁸ Corruption Perceptions Index 2014. Transparency International. Available at: <http://www.transparency.org/cpi2014>

²⁹ Там само.

Корупція як явище зменшує, або навіть блокує основні функції уряду, такі як, наприклад, розподіл ресурсів, перерозподіл доходів, стабілізація чи розвиток економіки³⁰. Це у свою чергу може збільшувати рівень соціальної й економічної нерівності.

---

³⁰ Gupta, Sanjeev, Hamid R. Davoodi, and Rosa Alonso-Terme. 2002. Does Corruption Affect Income Inequality and Poverty? *Economics of Governance* 3(1):23-45

РОЗДІЛ II. ПРОЯВИ КОРУПЦІЇ У ВІЙСЬКОВІЙ КОРПОРАТИВІСТСЬКІЙ АВТОКРАТІЇ, КОМУНІСТИЧНОМУ ТА МОНАРХІСТСЬКОМУ АВТОРИТАРИЗМІ.

В цьому розділі будуть проаналізовані три країни, а саме Іспанія періоду правління Франсіско Франко, В'єтнам та Саудівська Аравія. Для аналізу були обрані саме ці країни, оскільки за своєю типологією це є абсолютно різні авторитарні режими. Проведення дослідження цих типів авторитарних режимів, що будуть описані нижче, дозволить краще зрозуміти особливості розвитку та проявлення корупції окремо в кожній з цих країн. Це дозволить краще уніфікувати схожості і розбіжності корупції в окремих типах авторитарних режимах. Зокрема, допоможе спростувати чи підтвердити твердження про залежність корупції від типу авторитарного режиму.

2.1. Корупція в Іспанії 1939-1975 рр.

2.1.1. Іспанія у період автократичних трансформацій.

Особливості типології авторитарного режиму Іспанії під час правління Франсіско Франко в 1939-1975 рр., характеризується певними особливостями. Протягом 36 років типологія режиму змінювалась. Загалом науковці виділяють дві типології автократії, що панувала над Іспанією під час правлінням «Каудильйо» (від ісп. «вождь»):

- Корпоративістська військова диктатура протягом 1939-початок 1950-их рр.
- Лібералізована модель франкістської автократії протягом початок 1950-их-1975 рр.

Під час першого типу автократії в Іспанії, в країні встановилася влада військової еліти після перемоги «націоналістів» (фалангісти та карлісти) у Громадянській війні 1936-1939 рр. Франко очолив ці військово політичні сили в результаті політичного

компромісу між фалангістами і карлістами, оскільки офіційно він не належав до жодної з цих сил³³.

В Іспанії політична реакція в обличчі фашистської іспанської фаланги напередодні Громадянської війни 1936-1939 рр., стала об'єднанням консервативно-монархічних та католицько-традиціоналістських сил³⁴. Майбутній керівник країни Франсіско Франко вважав себе переконаним монархістом та щирим католиком. На додаток до цього релігійна організація Католицької Церкви «Opus Dei», заснована в 1928 році, отримала сильну підтримку зі сторони режиму Франко в майбутньому, що лише підтвердило той факт, що католицизм став черговою опорою реакційного режиму³⁵. Також іще один історичний приклад. Права консервативна антиліберальна партія «Іспанська конфедерація незалежних правих» отримала перемогу на парламентських виборах 1933 року, що показало силу правого спрямування в іспанському суспільстві, а з початком повстання фалангістів проти республіканців, ця політична сила активно підтримувала генерала Франко³⁶.

Після завершення Громадянської війни 1936-1939 рр. в Іспанії встановився корпоративістська військова диктатура. Головними рисами цього режиму були³⁷:

- здійснення адміністративної влади військовими у державі та перебування професійних військових на ключових постах, зокрема в парламенті;
- встановлення одноосібної влади Франко, втрата політичного впливу фалангістів;
- жорсткі репресії до лівих політичних опонентів;

---

³³Ходжес Г. Франко: Краткая биография / Г.Э. Ходжес; Пер. с англ. Г.М. Цареградского. – М.: ООО «Издательство АСТ»: ЗАО НПП «Ермак», 2003. – 382, [2] с.: 12 л. ил. – (Историческая библиотека).

³⁴Макаренко Б. Консерватизм и развитие: основы общественного согласия. М.: Альпина Пабlishер, 2015. – 332 с.

³⁵Ходжес Г. Франко: Краткая биография / Г.Э. Ходжес; Пер. с англ. Г.М. Цареградского. – М.: ООО «Издательство АСТ»: ЗАО НПП «Ермак», 2003. – 382, [2] с.: 12 л. ил. – (Историческая библиотека).

³⁶Там само, с. 56-92.

³⁷Barciela. C. The Disasters of Leviathan: The Economic Crisis of Autarky in Spain, 1939 – 1959. The Journal of European Economic History. 2015, 3: 175-199 (2015)

- акцент на армію за рахунок обміну військовим досвідом з Італією та Третім Рейхом, високий рівень кооптації військових у політиці;
- встановлення жорсткого ієрархічного типу панування в економіці та адміністративному управлінні;
- автаркія політико-економічної влади;
- католицький фундаменталізм в культурній сфері;
- корпоративістська економічна система синдикатів; широке представлення корпорацій в іспанському парламенті;
- акцент на розвитку аграрної сфери;
- проведення економічної політики військовими без належного досвіду в цій сфері, що призвело до економічного занепаду в 1940-их рр.

Після завершення Другої Світової війни в 1945 році, Франко, відчуючи тиск Західної Європи щодо можливої дипломатичної ізоляції починає поступову лібералізацію режиму, яка на початку 1950-их років призведе до трансформації всього авторитарного режиму Іспанії³⁸.

У другій половині 1940-их років починається поступова трансформація економічної політики у Франкістській Іспанії. Фалангісти починають бути широко представлені в органах управління державою і синдикатами. У соціальній та культурній сферах фалангісти мали значний вплив, але у політиці не відігравали особливої ролі, представляючи з себе бюрократичний апарат. Після провалу економічної діяльності військових протягом 1939-середини 1940-их рр., технократичні еліти починають збільшувати свій вплив, які поступово починають входити в іспанський уряд³⁹. Будучи вихідцями з бюрократичного апарату, та не відносячись до певних ідеологічних політичних сил в Іспанії, їхня діяльність була

³⁸ Ходжес Г. Франко: Краткая биография / Г.Э. Ходжес; Пер. с англ. Г.М. Цареградского. – М.: ООО «Издательство АСТ»: ЗАО НПП «Ермак», 2003. – 382, [2] с.: 12 л. ил. – (Историческая библиотека).

³⁹ Esosura L, Roses J, Sanz I. – Villaroya. Economic Reforms and Growth in Franco's Spain. Revista de Historia Económica, Journal of Iberian and Latin American Economic History Vol. 30, No. 1. Instituto Figuerola, Universidad Carlos III de Madrid. 2011. 45-89.

на користь Франко⁴⁰. Частково, завдяки діяльності технократів в Іспанії починається економічне диво 1959-1973 рр⁴¹.

Характерними рисами трансформованого Франкістського режиму у лібералізовану автократію були⁴²:

- збереження одноосібної влади в політиці,
- наголос на політичній консолідації у всіх сферах життя,
- пом'якшення репресій та політична амністія,
- відлига католицького фундаменталізму,
- лібералізація економіки шляхом:
  - залучення іноземних інвестицій в економіку (в більшості від США),
  - зменшення державного панування в економіці, створення можливостей для розвитку малого та середнього бізнесу на засадах ринкової економіки та відкритої конкуренції,
  - відхід від «аграризму» та збільшення акценту на індустріалізації країни, зокрема в секторі машинобудування.

Можна спостерігати, що авторитарний Франкістський режим в Іспанії пережив власну трансформацію, що кардинально змінила його типологію. Це у свою чергу має пряме відношення до корупції. Далі ми будемо аналізувати, яким чином рівень корупції в Іспанії під час правління Франко змінювався у порівнянні з панування двох типів режиму – першочергової корпоративістської диктатури та трансформованої лібералізованої автократії Франко.

---

⁴⁰ Ходжес Г. Франко: Краткая биография / Г.Э. Ходжес; Пер. с англ. Г.М. Цареградского. – М.: ООО «Издательство АСТ»: ЗАО НПП «Ермак», 2003. – 382, [2] с.: 12 л. ил. – (Историческая библиотека).

⁴¹ Там само.

⁴² Esosuga L, Roses J, Sanz I. – Villaroya. Economic Reforms and Growth in Franco's Spain. Revista de Historia Económica, Journal of Iberian and Latin American Economic History Vol. 30, No. 1. Instituto Figuerola, Universidad Carlos III de Madrid. 2011. 45-89.

2.1.2. Корупція в Іспанії в період 1939-початок 1950-их рр.

Період 1939-початок 1950-их років був важким етапом економічного розвитку Іспанії та її населення. Країна відчувала на собі тяжкі наслідки громадянської війни. Автаркія економічного інтервенціонізму франкістського режиму призвела до глибокої економічної кризи, перерозподілу доходів держави на вигоду військовим та корпоративістським елітам, що призвело до поглиблення бідності більшої частини населення⁴³.

Іспанські дослідники називають період економічних негараздів під час панування корпоративістської військової диктатури до першої половини 1950-их років як «*estraperlo*» (від ісп. «накопичення»). Цей період характеризувався посиленням дефіциту товарів, спотворенням законів попиту та пропозиції, появою та розширенням чорного ринку через надмірний автаркічний економічний інтервенціонізм режиму⁴⁴.

Оскільки більша частина населення Іспанії обідніла внаслідок громадянської війни 1936-1939 рр., більшість громадян вимушені були користуватися чорним ринком з метою виживання.

Бланко стверджує, що попри переслідування та репресії режиму Франко, який намагався активно боротися з незаконною економічною діяльністю, ця політика була суто формальною. Це було пов'язано з тим, що в період «*estraperlo*» багато представників військової еліти були залучені до економічних процесів на чорному ринку, а тому частіше за все режим нікого не карав за економічні зловживання чи обхід законної діяльності⁴⁵. Тому, на думку Бланко, «*estraperlo*» «ідеально вписується в концепцію корупції. Вона розвивається за мовчазної згоди, співучасті

---

⁴³ Blanco M. La corrupción en el franquismo. El fenómeno del “gran estraperlo”. Hispania Nova Revista de Historia Contemporánea Núm. 16, año 2018. Pags. 620-645.

⁴⁴ Там само.

⁴⁵ Там само.

чи навіть участі державних службовців, порушує встановлену законність і генерує збагачення суб'єктів⁴⁶».

Ситуація з пануванням «estraperlo» в економіці Іспанії в описуваний період призвела до величезного збільшення різниці між офіційними цінами, встановленими франкістським режимом, і цінами на чорному ринку⁴⁷. Бланко аналізує різницю на ціни різних сільськогосподарських продуктів, особливо пшениці, яка була ключовим ресурсом політики аграризму тогочасної типології автократії в Іспанії. Дослідник наводить наступний опис тодішньої ситуації на ринках в Іспанії: «офіційні ціни на пшеницю були на чорному ринку до п'яти-шести разів вище. Подібні ситуації відбувалися і з сільськогосподарською продукцією, вартість якої вдвічі-втричі перевищувала офіційний курс. Ще більш прибутковим був бізнес з оливковою олією, де ціна на чорному ринку вчетверо перевищувала офіційну ціну, що становить реальну вартість у 180% порівняно з офіційними цінами, встановленими режимом (між 1940 і 1952 роками). Розміри чорного ринку сільськогосподарської продукції також вражають. Якщо підраховано, що понад 50% пшениці, якою торгували протягом 1940-их років, була частиною чорного ринку (перевищуючи 60% у деяких кампаніях), то стверджується, що до 20% виробленої оливкової олії продавалося на нелегальному ринку. Хоча існував чорний ринок майже для всього (гуми, заліза, льону, бавовни чи будь-якої сировини для промисловості), найбільше подорожчали продукти харчування, ті, що становили щоденну основу раціону нижчих класів. У випадку регіону Більбао, наприклад, аналіз цін на 40 товарів на чорному ринку в ті роки показав, що деякі ціни час від часу збільшувалися в десять, двадцять або навіть тридцять разів порівняно з офіційними цінами»⁴⁸.

---

⁴⁶ Там само.

⁴⁷ Там само.

⁴⁸ Там само.

Така ситуація на чорному ринку давала сильний поштовх для збільшення впливу низинної корупції серед населення. Стрімкий ріст корупції в Іспанії під час періоду «estraperlo» напряду пов'язаний з аграризмом інтевенціоністської автаркічної економічної політикою режиму Франко.

Бланко аналізує, що політичні еліти втручалися в аграрну сферу економіки Іспанії через значну підтримку режиму в сільській місцевості. З метою збереження та збільшення цієї підтримки режим Франко постійно втручався в діяльність аграрного сектору економіки.

Перемога фалангістів в громадянській війні частково була зумовлена підтримкою місцевої влади, мерів та сільських об'єднань, які пішли на кооперацію з «націоналістами». Тому тісна співпраця Франкістського режиму з аграрним сектором була логічно зумовлена. Це створювало додаткові стимули для розвитку корупції.

Після громадянської війни виявилася наявність нового вищого класу, який отримав назву «нових багатих». Ці особи прямо пов'язані із розмахом «estraperlo» та вигодами, що надавала автаркічна політика Франко. Бланко наводить приклад Діонісіо Мартін Санса щодо цього. Він був «раннім фалангістом та інженер-агрономом, мав представництво в парламенті, але, перш за все, був генеральним секретарем Національної служби пшениці під час війни, а після неї - заступник секретаря з сільського господарства. Одразу після війни він купив 1600 га в провінції Хаен, а до 1950 року очолив сільськогосподарську компанію з понад 6000 га, яка, використовуючи свої політичні зв'язки, постачала продукцію іншим державним підприємствам⁴⁹».

Всі ці наведені економіко-політичні факти призвели до того, що під час «estraperlo» найбільшій розповсюженості корупційних дій мало податкове шахрайство, що приносило користь заможнім класам та лояльним до режиму

---

⁴⁹Artola M. El fin de la clase ociosa. De Romanones al estraperlo, Madrid, Alianza, 2015, pp. 242-245

соціальним групам⁵⁰. Незважаючи на мінімальний податок на загальний прибуток, податкове шахрайство стало нормою, оскільки тільки через нього соціальна основа режиму (заможні класи та корпоративістські еліти) мали змогу збагатитися, збільшивши свій капітал в збіднілій країні. Франкістський режим, у свою чергу, не робив протягом періоду «*estraperlo*» жодних реформ чи ефективних практик для приборкання цієї тенденції⁵¹.

Як наслідок, протягом 1939-1952 рр., на місцевому, провінційному та регіональному рівні почалося розповсюдження незаконної корупційної діяльності пов'язаної з сільськогосподарським сектором економіки. Бланко аналізує економічний інтервенціонізм у цю сферу авторитарного режиму Франко наступним чином.

Нут був важливим сільськогосподарським продуктом «Нової Держави» Франко, особливо у контексті домінування економічної політики аграризму в цей період. Авторитарний режим Іспанії втручався у процес посіву та збирання нуту від початку до кінця. Місцеві сільськогосподарські ради залежні від муніципалітетів, а пізніше від синдикату - Профспілкового братства фермерів і скотарів мали зарезервувати частину нуту для споживання або для майбутнього посіву, доставляючи решту до Національної служби пшениці, відповідальної за контроль сільськогосподарської продукції, яка зазвичай мала склад у місті чи районі⁵². За Бланко, для перевезення товарів обов'язковим був «дозвіл на обіг», завірений печаткою Генерального комісаріату постачання та транспорту, іншої автаркічної інституції, створеної диктатурою для забезпечення економічної інтервенції. Франкістська поліція, гвардія чи агенти режиму могли в будь-який час зупинити таку вантажівку на перевірку документів, особливо що стосується «дозволу на обіг». «Якщо водії не мали цього «дозволу», належним чином відштампованого, що

---

⁵⁰Blanco M. La corrupción en el franquismo. El fenómeno del “gran estraperlo”. Hispania Nova Revista de Historia Contemporánea Núm. 16, año 2018. Pags. 620-645.

⁵¹ Там само.

⁵² Там само.

підтверджує пункт відправлення та призначення (а також товар і кількість, що відповідають тому, що вони насправді транспортували), їх могли затримати згідно тогочасного Закону Про податки та постачання⁵³».

Надмірна бюрократизація цього процесу режимом Франко призвела до того, що вантажам з сільськогосподарською продукцією вкрай важко було дістатися місця призначення без «порушень». Як вказує Бланко, цей фактор призвів до широкого зростання корупції на рівні перевезень сільськогосподарської продукції, де франкістська поліція та гвардія вбачали для себе вигідний комерціалізований інструмент, що у свою чергу призвело до широкого розповсюдження корупції та контрабанди на рівні внутрішніх перевезень. «Звідси почалася комерціалізація через дрібних продавців або дрібні транзакції, які не були частиною інституцій і суворо каралися режимом⁵⁴».

З огляду на вище наведений аналіз тогочасної ситуації на ринках в Франкістській Іспанії, варто звернути увагу на наступне. Стрімкий розвиток чорного ринку, розповсюдження корупції шляхом податкового шахрайства, внутрішніх перевезень та контрабанди призвело до того, що в Іспанії сильно зменшилась середня заробітна плата. Висвітлені фактори вище призвели до накопичення капіталу серед впливових прихильників режиму у безпековому, адміністративному та сільському секторах.

Бланко також аналізує тогочасні висновки іноземних дослідників та журналістів, що відвідали Іспанію під час панування корпоративістської військової диктатури⁵⁵:

- «Історик Безіл Девідсон після поїздки по країні в 1950 році стверджував, що «велика бюрократія (як цивільна, так і військова) сьогодні становить олігархічний клас і головного бенефіціара режиму», являючись «зазвичай корумпованою, ефективною лише у власних інтересах, і свідченням усіх ідей, які не ведуть до справжнього економічного розширення».

---

⁵³ Там само.

⁵⁴ Там само.

⁵⁵ Там само.

- Американський журналіст Герберт Л. Метьюз писав, що «корупція була звичайним явищем в уряді та промисловості «Нової Держави» Франко. Деякі високопосадовці безсоромно збагатилися. Все індивідуально. Потрібно знати, як поводитися з правильною людиною. Надто часто закон застосовують до тих, хто не має впливу, слабких і бідних, і ніколи не до багатих»»

Отже, межа між незаконним збагаченням та належністю до режиму, з одного боку, і каральними заходами та групами з низьким соціальним статусом, з іншого, була чітко визначеною⁵⁶.

Як описано вище, корупція під час панування корпоративістської військової диктатури в Іспанії до початку 1950-их років була яскраво виражена у податковій сфері та у секторі внутрішніх перевезень. Іспанські дослідники навели декілька історичних кейсів, що підтверджують це. Проте варто зазначити, що під час панування першого типу автократії в Іспанії, розвиток та розповсюдження корупції не обмежувалось наведеними двома сферами економічної діяльності «Нової Держави» Франко.

Бланко стверджує, що муніципальна сфера так само була залучена до внутрішньої контрабанди та корупції. Чисельні адміністрації Іспанії, міські голови були основоположним елементом у розвитку великомасштабної контрабанди. Вони контролювали те, що відбувалося в місцевості, керували нормуванням і командували муніципальними силами правопорядку⁵⁷.

Бланко наводить наступні кейси, що підтверджують це⁵⁸:

- у 1940 році в Кармоні (Севілья) мер і його брат були залучені в добре організований «контрабандний» бізнес, продаючи «великі запаси пшениці» в муніципалітеті, замість їхнього зберігання в елеваторах.

---

⁵⁶ Там само.

⁵⁷ Там само.

⁵⁸ Там само.

- Свідчення губернатора іспанського регіону Леон щодо частих випадків корупції серед високопосадовців:
  - «було багато недбалих мерів, які дозволяють «спекуляцію» місцевими продуктами і приховуючи цю інформацію, іноді з метою прикриття власного недобросовісного бізнесу, який також збагачував торговців на чорному ринку»;
  - «саме мери встановлювали цінову політику в містах, продаючи товари дорожче встановленого курсу або дозволяють це робити своїм родичам чи друзям»;
  - у муніципальних радах, багато радників мерів також були втягнуті в корупцію.

Це демонструє нам, що в муніципальній сфері корупція, особливо щодо великих операцій на чорному ринку була широко розповсюдженою не лише серед високопосадовців та осіб, наближених до режиму, а й серед середніх і нижчих класів. Наведена вище кооперація між високопосадовцями та операторами чорного ринку з метою приховування бізнесових контрабандних схем підтверджує це.

Як зазначає автор, крім мерів одним з фундаментів розповсюдження корупції по всій країні були цивільні губернатори. Бланко стверджує, що величезна влада цивільних губернаторів в провінції, а також те, що вони були найвищими органами влади на місцевому регіональному рівні, відповідальними за постачання, надавали їм вирішальну роль у розвитку чи переслідуванні контрабанди. Фактор низьких зарплат губернаторів в 1940-их роках підсилював їхню залученість до незаконної корумпованої діяльності.

Що цікаво, як зазначає Бланко, режим іноді міг переслідувати надто кричущі випадки корупції серед посадовців та боротися з контрабандою. Проте ця політика була вибірковою і запроваджувалася більше для підняття рейтингу Франко, ніж реальної боротьби з корупцією. Наприклад, це могло бути у випадку з армійським офіцером Пауліно Колл Мессегером, цивільним губернатором Жирони між 1939 і

1942 роками. Він був залучений у тіньовий контрабандний бізнес⁵⁹. Цей фактор і став мотивом його звільнення. Другим прикладом є тогочасна Національна служба пшениці, де співробітника цієї служби та делегата профспілки міста Кампанільяс (Малага) було заарештовано у неврожайному 1946 році, за контрабанду 1300 кілограмів пшениці⁶⁰. Можна спостерігати, що переслідування за контрабанду і корупцію частіше стосувалося звичайних громадян, не наближених до режиму службовців чи потенційних політичних конкурентів.

До всіх наведених корупційних проявів в тогочасному типі авторитаризму в Іспанії частково призвела інтервенціоністська економічна політика режиму. Адже саме керівники на місцях мали змогу займатись контрабандою товарів, які отримували напряду від держави.

Останнім ключовим «стовпом» корупції та контрабанди в період «*estraperlo*» або корпоративістської військової диктатури була армія, опора режиму Франко⁶¹. Військові відігравали помітну роль у великомасштабному контрабандному бізнесі. Офіцери та унтер-офіцери використовували власну репутацію «переможців» у громадянській війні з метою безкарного здійснення незаконних оборудок⁶².

Бланко аналізує звіт британської дипломатії у другій половині 1940-их років щодо корупції та контрабанди в армії Іспанії⁶³. Наприклад, «у 1947 році в доповіді про Гран-Канарію (один з Канарських островів) повідомлялося, що деякі офіцери та унтер-офіцери продають продовольчі товари на чорному ринку, збагачуючись настільки, що серед населення поширюється критика щодо прибуткового бізнесу,

---

⁵⁹ The National Archives (TNA), Public Record Office (PRO), Foreign Office (FO), 371/31236, Barcelona, 3-7-1942, pp. 7-9.

⁶⁰ Blanco M. La corrupción en el franquismo. El fenómeno del “gran estraperlo”. *Hispania Nova Revista de Historia Contemporánea* Núm. 16, año 2018. Pags. 620-645.

⁶¹ En cambio, para Ricardo DE LA CIERVA “no hubo corrupción en las fuerzas armadas”. Ver: *Historias de la corrupción*, op. cit., p. 268

⁶² Blanco M. La corrupción en el franquismo. El fenómeno del “gran estraperlo”. *Hispania Nova Revista de Historia Contemporánea* Núm. 16, año 2018. Pags. 620-645.

⁶³ Vinas A. Fundación Nacional Francisco Franco. El informe, Documento 118 en *Documentos inéditos para la historia del Generalísimo Franco*. Vol. IV. Madrid, 1992 op. cit., p. 418.

який вони здійснюють»⁶⁴. Аналізуючи звіт, Бланко стверджує, що деякі «військовослужбовці скористалися поїздками до Андалусії, щоб зібрати нафту для Комісаріату постачання та транспорту, щоб закупити її самостійно, а потім продати її в Мадриді⁶⁵». По суті військові в той час були одним з ключових гравців у контрабандному бізнесі на чорному ринку.

Отже, було проведено невеликий аналіз стану корупції під час панування корпоративістської військової диктатури або ж період «*estraperlo*» 1939-початок 1950-их рр. Можна стверджувати, що корупція в той час найбільше проявлялася через:

- Податкове шахрайство.
- Внутрішні перевезення.
- Муніципальну політику (мери, губернатори).
- Армію.

Це було пов'язано з багатьма факторами, які виникли внаслідок встановлення військової диктатури в країні. Зокрема, жорстка автаркічна інтервенціоністська політика в економічній сфері частково призвела до форсованого розповсюдження тіньової економіки та чорного ринку в Іспанії. Аграризм як частина цієї економічної політики призвела до росту корупції в сільському господарстві та на рівні внутрішніх перевезень. Армія, як одна з опор режиму активно брала участь у корупції та контрабанді. І на останок надмірна автаркічна політика режиму призвела до сильного ієрархічного підпорядкування центру місцевих муніципалітетів і рад. Це призвело до того, що керівники на місцях, опинившись надто наближеними до режиму, почали залучатись до корупції та контрабандного бізнесу, не хвилюючись про санкцій і переслідування, оскільки влада проводила

---

⁶⁴ Там само.

⁶⁵ Blanco M. La corrupción en el franquismo. El fenómeno del “gran estraperlo”. Hispania Nova Revista de Historia Contemporánea Núm. 16, año 2018. Pags. 620-645.

вибіркову антикорупційну політику, яка практично не карала союзників військової еліти та Франко.

Внаслідок вище наведених економічних факторів, таких як автаркічний державний інтервенціонізм, русійне розширення чорного ринку і внутрішньої контрабанди та поглиблена корупція в податковій та аграрній сфері з домінуванням військових як політичної еліти, Іспанія зіткнулася з сильним дефіцитом продовольства та масовим голодом, починаючи з 1946 року⁶⁶.

Внаслідок краху економічної політики, режиму Франко загрожувала політична дестабілізація. Бланко аналізує два ключові фактори, що підштовхнули режим корпоративістської військової диктатури до трансформації в лібералізовану автократію⁶⁷:

1. Внутрішній тиск – з кінця 1940-их-початку 1950-их років в Іспанії відбувалося політико-економічне протистояння технократичної та військової еліти. Технократи виступали за пом'якшення інтервенціонізму, щоб сприяти стабілізації цінової політики і покласти край економічній стагнації. Як вказує Бланко, у 1950 році відбувся I Національний конгрес агрономічної інженерії, на якому точилася гаряча дискусія між прихильниками збереження економічної автаркії та прихильниками сприяння економічній лібералізації.
2. Зовнішній тиск – геополітичний тиск Сполучених Штатів Америки, змусив політичну еліту Іспанії та Франко, як лідера, почати відхід від політики автаркічного інтервенціонізму та аграризму та перейти до стрімкої індустріалізації держави, з метою залучення іноземних інвестицій в промисловий сектор економіки, з відкриттям економічних ринків.

Сильне накопичення капіталу прихильниками режиму під час періоду «*estraperlo*» парадоксально частково вплинуло на початок стрімкої індустріалізації

---

⁶⁶ Там само.

⁶⁷ Там само.

країни протягом 1950-их років. Частина накопиченого капіталу прихильниками режиму було переведено у промисловий сектор економіки країни, що забезпечило його фінансування⁶⁸.

2.1.3. Період лібералізації політичного режиму Іспанії початок 1950-их-1975 рр.

Екологічний сектор в період індустріалізації країни під час панування вже лібералізованої автократії став розсадником корупції⁶⁹. Стрімка індустріалізація призвела до будівництва багаточисельних заводів, що почали стрімко забруднювати навколишнє середовище. Придатні до дохідного рибальства річки та озера забруднювалися, необачне використання лісових ресурсів також несло у собі негативні фактори, що загрожували екології.

Дослідник Коррал-Брото звертає нашу увагу на початок проблематики зв'язку факторів екологічного забруднення, авторитарного ієрархічного управління та корупції. Науковець наводить приклад Хуана Антоніо Суансес Фернандеса міністра промисловості і торгівлі 1938-1939-1945-1951 рр., адмірала і президента Національного інституту промисловості (INI) 1941-1963 рр. він був палким прихильником стрімкої індустріалізації країни. Більше того, як президент Національного інституту промисловості, він мав дані про екологічне забруднення в приватних компаніях країни.

Пабло Коррал-Брото аналізує листування міністра та президента INI в ті часи. У 1952 році адвокат з Астурії Луїс Хевія Альварес написав листа Хуану Антоніо Суансес Фернандесу, де запропонував розглянути проблему забруднення води внаслідок видобутку корисних копалин для промисловості. Як стверджує іспанський дослідник: «він оцінив проблематику і запропонував направити стічні води до очисних споруд з подальшим перетворення відходів на кокс, цемент та

---

⁶⁸ Там само.

⁶⁹ Corral-Broto P. "Historia de la corrupción ambiental en España, 1939-1979. ¿Franquismo o industrialización?", Hispania Nova, 16, 2018. págs. 646-684.

папір, а також розпочати процес видобутку глинозему з метою виробництва вугілля та керамічного матеріалу»⁷⁰. Також Альварес запропонував захистити води Астурійський річок, які вважалися багатими на лосось та могли принести помітну фінансову вигоду економіці країни.

Згідно аналізу Коррал-Брото президент INI Хуан Антоніо Суансес Фернандес відповів досить вітійовато, розповідаючи про піднесену красу природи, проте не демонструючи ніяких ознак щось змінювати⁷¹. Така реакція була пов'язана з протистоянням політико-економічних сил: промислових груп та екологів.

Протистояння промислових лобістських груп Каталонії з прихильниками більше екологічної політики також демонструвало схожі ознаки. Аналізуючи тодішні місцеві звіти з екології регіону, Коррал-Брото стверджує, що коли дослідження показали, що води річок регіону були сильно забруднені калійними соляними шахтами, каталонські муніципалітети перестали бути зацікавленими в подальших дослідженнях⁷². Звіти пов'язували місцеву захворюваність з якістю води, однак ці дослідження відкидалися, а проблеми приховувалися.

Наведені кейси забруднення астурійських та каталонських річок, листування Хуана Антоніо Суансес Фернандеса демонструвало протистояння лобістських груп. Адмірал мав сильні контакти з військовою елітою та синдикалістськими корпораціями, яким розвиток екологічної політики був не вигідним, як і каталонським муніципалітетам⁷³. Корупція ставала інструментом впливу на таких посадовців як Хуан Антоніо Суансес Фернандес з метою уповільнення розвитку екологічної політики, що було в інтересах промислових еліт.

Більше того, франкістський режим з метою уникнення проявлення нелояльної політики через описану вище проблематику почав створювати «санітарні комісії». Формально, їхньою метою було наглядати за промисловими відходами підприємств

---

⁷⁰ Там само.

⁷¹ Там само.

⁷² Там само.

⁷³ Там само.

та фіксувати порушення, зокрема у сфері забруднення екології. Проте насправді дані комісії діяли в інтересах промислових еліт. Саме «санітарні комісії», завдяки корупційному впливу, зокрема, закривали очі на промислове забруднення індустріальними корпораціями в Іспанії⁷⁴. Як стверджує Коррал-Брото, ці комісії більше слугували перехідним соціальним містком між звичайним населенням та промисловими корпораціями Іспанії.

Таке ігнорування екологічного забруднення, потурання промисловим еліта під час лібералізованого авторитаризму було можливо завдяки маніпулюванням неефективним законодавством самим режимом Франко. Як стверджує Коррал-Брото, у 1950 році франкістський режим скоротив власну номенклатуру, майже на 50%⁷⁵. В 1950-их роках почалась трансформація самої номенклатури, в яку почало входити більше представників технократів. З цим було пов'язано багато факторів, зокрема занадто високі витрати на утримання чиновницького складу, неефективність занадто розгалуженої системи, яка потребувала більшої децентралізації і т.д.

Однак скорочення номенклатури також призвело до негативних факторів у сфері місцевого законодавства, де не вистачало професійного чиновницького ресурсу для реформування і самоорганізації законодавства. Коррал-Брото наводить наступний приклад⁷⁶: «Національна статистика 1965 року показала, що за чотири роки складність класифікації галузей була дуже високою. Було відзначено, що багато провінцій не надали нових даних, щодо стану екології та промисловості, деякі муніципалітети просто не могли визначити регулятивні механізми запобігання екологічному забрудненню і промислового будівництва. Достовірність статистики була низькою через відсутність фіксованих критеріїв у самому регламенті та відсутність зв'язку з новою номенклатурою. Диспропорція була такою, що,

---

⁷⁴ Там само.

⁷⁵ Там само.

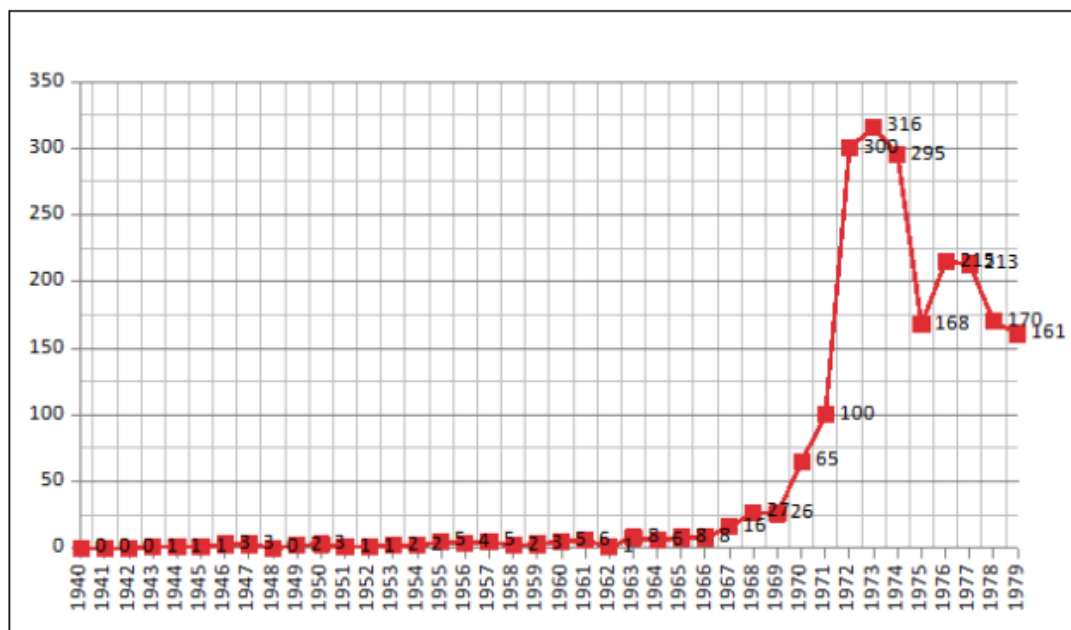
⁷⁶ Там само.

наприклад, у таких провінціях, як Теруель, де майже немає промисловості, було більше видів діяльності, класифікованих як екологічно небезпечні, ніж у Мадриді».

Такою законодавчою невизначеністю користувався режим Франко з метою обходу законодавства для більш швидкої індустріалізації в регіонах. Як зазначає автор, франкізм використовував законодавство для маніпулювання законом відповідно до своїх інтересів, які зводилися до забезпечення промислового розвитку та симуляції ситуації захисту приватної власності, що ставилося під сумнів скаргами фермерів і власників⁷⁷.

Отже, можна говорити про зв'язок екологічного забруднення з корупцією під час економічної лібералізації та індустріалізації Іспанії. Коррал-Брото підтверджує це висвітленням у одних з найпопулярніших іспанських газетах «La Vanguardia» та «ABC» фактичної кількості статей на тему «забруднення» та «довкілля» під час панування режиму Франко.

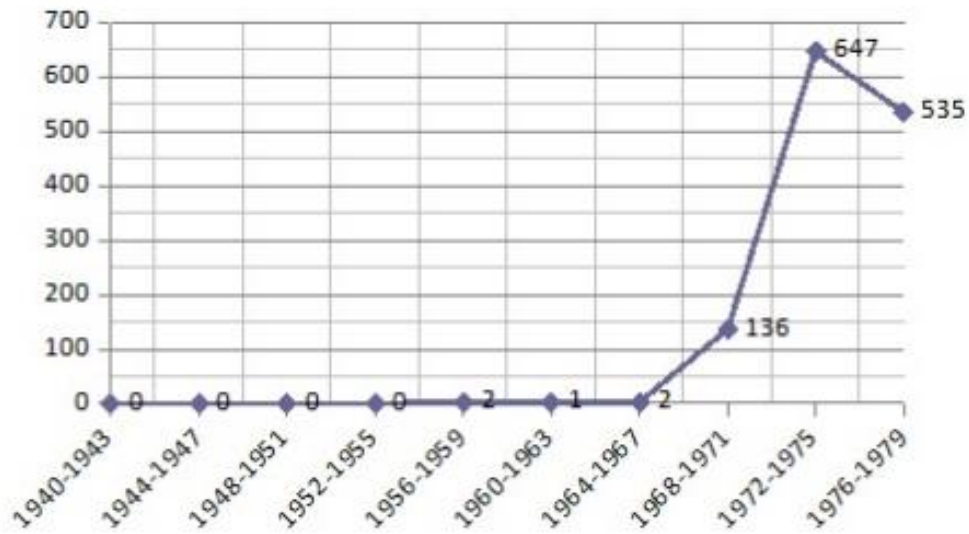
Зображення 4. Статті на тему «забруднення» та «довкілля», опубліковані в La Vanguardia під час франкізму⁷⁸.

⁷⁷ Там само.

⁷⁸ Там само.

Зображення 5. Статті на тему «забруднення» та «довкілля», опубліковані в АВС під час франкізму⁷⁹.

Ця таблиця демонструє різкий зріст уваги до тем забрудненості довкілля в країні саме під час другого «лібералізованого» типу авторитаризму режиму Франко. Тому твердження про розповсюдження корупції в екологічній сфері протягом 1960-1970-их років не є безпідставними. Однак ми не можемо стверджувати, що це вплинуло на збільшення рівня корупції в Іспанії у порівнянні з попереднім періодом панування корпоративістської військової диктатури протягом 1939-1950-их років.

Після 1951 року Бланко звертає увагу на період, який характеризувався меншою поширеністю корупції порівняно з післявоєнним періодом. Ця корупція була більше спрямована на конкретні сфери, такі як імпорт, нерухомість та управління державними допомогоюми⁸⁰.

Внаслідок відкриття внутрішнього і частково зовнішнього ринків в Іспанії після початку процесу індустріалізації країни, режим розпочав імпортувати вироблені товари на Захід, в основному до США. Це призвело до того, що сфера імпорту стала

⁷⁹ Там само.

⁸⁰ Blanco M. La corrupción en el franquismo. El fenómeno del “gran estraperlo”. Hispania Nova Revista de Historia Contemporánea Núm. 16, año 2018. Pags. 620-645.

об'єктом для корупційного впливу, як з боку місцевих муніципалітетів, так і індустріальних корпорацій⁸¹.

Також відзначалося збагачення осіб, пов'язаних з владою, та відсутність карної відповідальності. Бланко наводить наступні кейси⁸²:

- Наприклад, у випадку придбання компанією Хуана Марча "Barcelona Traction" група балеарських підприємців отримала значний пакет компаній за низьку ціну, використовуючи незаконні методи та отримуючи підтримку уряду.
- Кейс компанії Agenda Rivara, яка пов'язана із ухиленням від оподаткування.
- Підозріле банкрутство Manufacturas Madrileñas, за якою так і не було встановлено відповідальність, можливо через важливу роль старшого брата каудильйо - Ніколаса Франко.
- Справа SOFICO, також стала логічним доповнення корупційних скандалів того періоду. Інвестиційна компанія на узбережжі Коста-дель-Соль, з інтересами близькими до режиму, симулювала обманливе банкрутство⁸³.

Однак Бланко визначає, що найбільш відомим випадком корупції в роки "іспанського економічного дива" був «скандал MATESA». Боротьба між фалангістами та технократами за владу вплинула на цей випадок, де було виявлено, що компанія «Maquinaria Textil del Norte de España S. A.» (MATESA) отримала привілейоване фінансування від державного банку «Banco de Crédito Industrial» для розвитку експорту моделі ткацького верстата без ланцюга. Виявилося, що принаймні третина продажів була фіктивною, але державне фінансування продовжувалося. Причетність директора MATESA та відповідальних посадовців до Опус Деї породжувала підозри щодо прихованого фінансування цієї інституції⁸⁴. Ці події сприяли зміні уряду в 1969 році, хоча, парадоксально, Опус Деї зміцнив свою

---

⁸¹ Там само.

⁸² Там само.

⁸³ Там само.

⁸⁴ Там само.

позицію. Незважаючи на гучний резонанс у ЗМІ, судовий процес і розслідування в Кортесі ні до чого не призвели, завдяки втручанню Франко у 1971 році⁸⁵.

Судячи з вище проведеного аналізу, можна стверджувати, що на відміну від військової диктатури, під час встановлення і існування лібералізованої автократії франкістського режиму корупція частіше почала проявлятися в таких політико-економічних сферах як:

- Екологічне забруднення.
- Імпорт.
- Нерухомість.
- Управління державними допомогоюми.

Отже, проаналізувавши панування режиму Франко 1939-1975 рр., в Іспанії у їхньому взаємозв'язку з корупцією, ми прийшли до наступних висновків. Протягом 1939-1975 рр., режим Франко формувався навколо двох типологій: корпоративістської військової диктатури 1939-початок 1950-их рр. та лібералізованої автократії початок 1950-их-1975 рр. Усвідомлюючи даний факт, ми прийшли до висновку, що стан та рівень корупції також змінювався відповідно до типології франкістського режиму. Ми не можемо стверджувати наскільки статистично змінювався рівень корупції відповідно до панування тої чи іншої типології авторитарного режиму, через складну доступність, або закритість відповідної інформації, яку режим Франко приховував. Не дивлячись на це, дослідження таких науковців як Бланко та Коррал-Брото дають підстави говорити про трансформацію рівня корупції в Іспанії в залежності від панування типології авторитаризму через секторальну зміну корупційного впливу на політико-економічні сфери життя країни.

---

⁸⁵ Там само.

2.2. Комуністична автократія В'єтнаму та корупція.

Здобувши незалежність у 1975 році, у В'єтнамі сформувалась однопартійна комуністична диктатура з командно-адміністративною економікою. Безумовно, панування цих політико-економічних факторів тягнули за собою створення потенційно корупційно-ризикованих систем, таких як тіньовий ринок, централізована система управління, цінова спекуляція. Проте у 1986 році відбуваються зміни. Усвідомивши ризики дестабілізації режиму внаслідок провального командно-адміністративного урядування економікою, В'єтнам розпочинає період соціально-політичних та економічних реформ («Doi Moi»)⁸⁶. Цей період характеризувався лібералізацією економіки, частковим відкриттям економічних ринків та розширенням зовнішньої торгівлі при збереженні в країні однопартійної диктатури.

Дослідники корупції у В'єтнамі, зокрема Фуонг та Дуонг, стверджують, що основними причинами розширення впливу корупції у В'єтнамі слугувало початок періоду «Doi Moi» у 1986 році. Що цікаво, науковці стверджують, що з початком відходу від командного адміністрування та відкриттям ринків, впровадження політики лібералізації економіки, шляхом встановлення ринкових механізмів з соціалістичною орієнтацією, у В'єтнамі почав спостерігатися помітний ріст корупції в багатьох політико-економічних сферах життя країни⁸⁷. Спостерігався певний парадокс, коли країна до початку 21 століття змогла досягти помітних економічних успіхів, збільшивши при цьому пропорційно рівень корупції. Фуонг стверджує, що навіть Комуністична партія В'єтнаму (КПВ) на 10-му партійному з'їзді в 2006 році визнала корупцію найважливішим фактором, що загрожує виживанню партії⁸⁸.

---

⁸⁶ Phuong N. Corruption in Vietnam: the current situation and proposed solutions. The State bank of Vietnam. 2017. 11p.

⁸⁷ Duong, Y. Corruption in Vietnam: causes and culprits. Cultural Relations Quarter eview, Vol. 2. Issue 2. 2015. pp.20-29.

⁸⁸ Phuong N. Corruption in Vietnam: the current situation and proposed solutions. The State bank of Vietnam. 2017. 11p.

Беручи до уваги Індекс сприйняття корупції, що зокрема аналізує країни і території залежно від того, наскільки корумпованим вважається їхній державний сектор за шкалою від 0 (висока корумпованість) до 100 (майже відсутня), Фуонг наводить порівняльну таблицю CPI В'єтнаму протягом 2011-2015 років.

Зображення 6. Індекс сприйняття корупції В'єтнаму в 2011-2015 рр⁸⁹.

Year	Rank	Score
2015	112/186	31
2014	119/175	31
2013	116/177	31
2012	123/174	31
2011	112/182	29

Дослідниця приходить до наступних висновків. В'єтнам посів 112-е місце серед 186 країн з 31 балом у 2015 році. Група Світового Банку оцінила показники В'єтнаму наступним чином: «В'єтнам має гірші показники, ніж середні показники країн із доходом вище середнього, хоча він приблизно такий самий або кращий, ніж в інших країнах з доходом нижче середнього⁹⁰».

Також Фуонг співставляє показник Індексу сприйняття корупції з Індексом економічної свободи. Даний індекс будується шляхом аналізу 10 конкретних компонентів економічної свободи. Автор, для зручності згрупував їх в чотири ключові категорії:

- I. Верховенство права;
  - права власності,
  - свобода від корупції.
- II. Обмеження уряду;
  - фіскальна свобода,

⁸⁹ Там само.

⁹⁰ Там само.

- державні витрати.
- III. Ефективність регулювання;
- свобода бізнесу,
  - свобода праці,
  - монетарна свобода.
- IV. Відкритість ринку;
- свобода торгівлі,
  - свобода інвестицій,
  - фінансова свобода.

Кожна з 10 економічних свобод оцінюється за шкалою від 0 (дуже невільна) до 100 (повністю вільна). Більше того, аналіз Індексу економічної свободи є корисним для аналізу корупції як в конкретних країнах, так і в порівняльній перспективі з огляду на те, що цей показник може покращити уявлення дослідників про впливовість чорного ринку чи тіньової економіки в країні, що на пряму має відношення до розповсюдження корупції та внутрішньої контрабанди.

Зображення 7. Індекс економічної свободи В'єтнаму в 2011-2015 рр⁹¹.

Year	World Rank	Regional Rank (Asia-Pacific Region)	Overall Score	Freedom from corruption Score
2015	148	32	51.7	31
2014	147	33	50.8	26.9
2013	140	30	51	29
2012	136	29	51.3	27
2011	139	30	51.36	27

⁹¹ Там само.

З огляду на таблицю у 2015 році В'єтнам отримав 31 бал зі 100 за свободу від корупції, що підняло країну на 148 місце. Як зазначає Фуонг, загальна оцінка В'єтнаму продовжує бути нижчою, ніж середні світові та регіональні показники, з зауваженням, що фактори процесуальної забюрократизованості державних процесів країни і законодавство створює можливості для корупції, фракційності, адміністративного суперництва та кумівства⁹².

Фуонг стверджує, що внаслідок початку періоду «DoiMoi» в економіці у симбіозі з однопартійною диктатурою комуністичної партії у політиці, корупція у В'єтнамі стала найбільше проявлятися у наступних сферах життя країни⁹³:

- Корупція у сфері землеустрою, природних ресурсів та корисних копалин.
- Корупція в банківському та фінансовому секторі.
- Корупція у сфері інвестування капітального будівництва.
- Корупція в управлінні, використанні коштів, державних активів на підприємствах.
- Корупція у сфері правосуддя.

Як зазначає дослідниця, у цій сфері корупція грає роль під час, адміністрування управління, планування та зміни цільового призначення землі, придбання земель сільськогосподарського призначення для будівництва економічних зон, індустріальних парків та міських територій. Також корупція розповсюджена під час оцінки, стягненні, оренди землі, ліцензування експлуатації корисних копалин і т.д. Помітним є фактор користування власним становищем бенефіціарів. Наприклад, членством в комуністичній партії чи просто фактором наближеності до режиму. Завдяки цьому бенефіціари користуються своїми повноваженнями для незаконного виділення землі, шляхом подання неправдивої інформації або збільшення заявленої земельної площі для отримання додаткової компенсації.

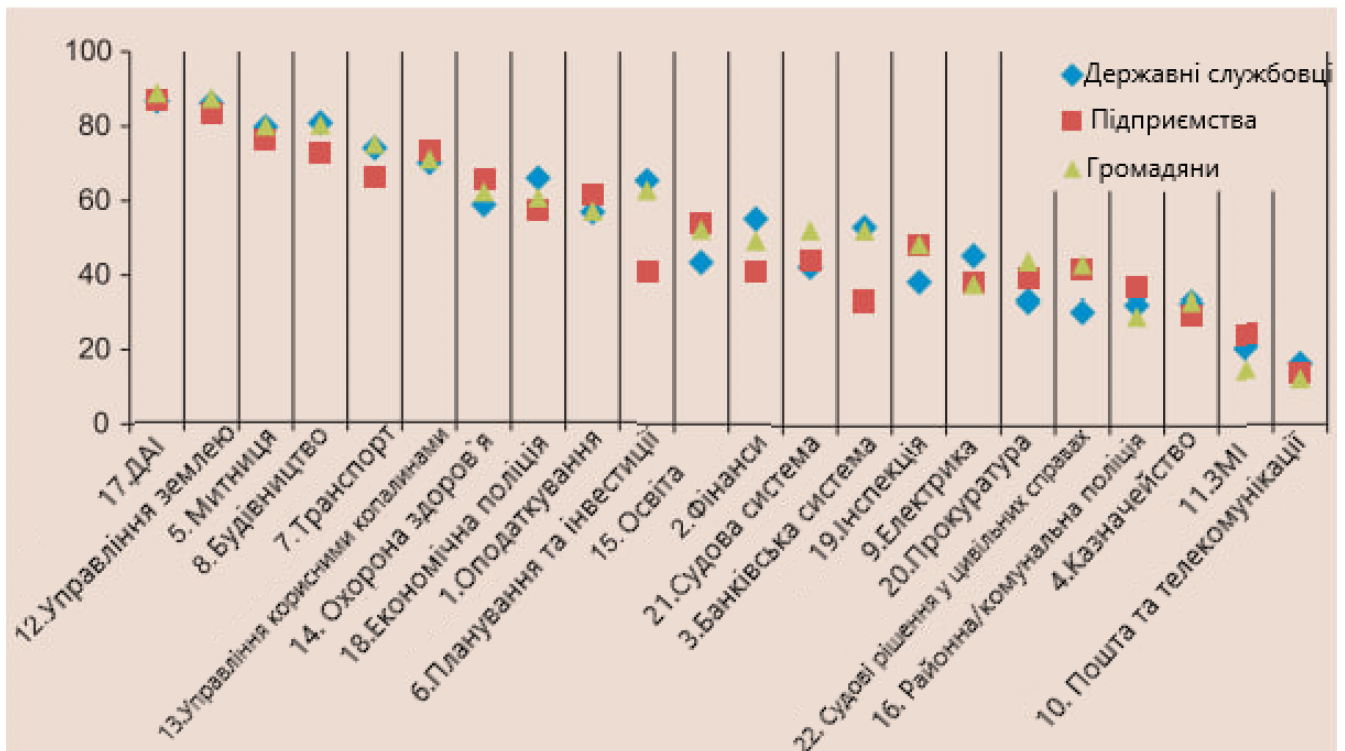
⁹² Там само.

⁹³ Там само.

На додаток до цього, ключовим фактором, що несе у собі корупційні ризики буде те, що держава в комуністичній в'єтнамській автократії має безпосередній вплив на адміністрування земельними ділянками, що обмежує економічні можливості фермерів⁹⁴. Лише з 2013 року, коли був прийнятий новий Земельний закон, ситуація почала покращуватися.

Хансен наводить дослідження Світового Банку за 2013 рік, яке демонструє найбільш корумповані сектори на думку державних службовців, підприємств і громадян В'єтнаму.

Зображення 8. Найбільш корумповані сектори на думку державних службовців, підприємств і громадян В'єтнаму⁹⁵.

Можна спостерігати, що сектор землеустрою вважається одним з найбільш корумпованих на думку опитаних. Можливо, державний механізм управління землею є одним з факторів, який впливає на високий рівень корупції в цій галузі.

⁹⁴ Hansen K. "Land Law, Land Rights, and Land Reform in Vietnam: A Deeper Look into "Land Grabbing" for Public and Private Development". Independent Study Project (ISP) Collection. 1722. 2013. 40 p.

⁹⁵ World Bank. Corruption from the Perspective of Citizens, Firms, and Public Officials. Hanoi: 2012. 37-39 pp.

Фуонг стверджує, що банківська сфера є такою, де спостерігається помітний зріст впливу корупції. Тут, корупція найбільш розповсюджена через те, що посадові особи банків вступають у змову з іншими особами шляхом надання кредитів, таких як андеррайтинг, фінансовий лізинг, фінансові інвестиції, довірені позики і т.д. з метою привласнення майна, що завдає величезних збитків⁹⁶. Дослідниця наводить наступний кейс, що підтверджує це:

«Наприклад, директор філії В'єтнаму банку розвитку Dak Lak отримав 100 000 доларів США, автомобіль BMW (вартістю 160 000 доларів США) та багато інших цінних активів від розтрата від клієнтів для фальсифікації кредитних документів, що призвело до безнадійної заборгованості та збитків для банку. Він був притягнутий до кримінальної відповідальності і мав відшкодувати збитки банку»⁹⁷.

З огляду на опис Фуонг, тут корупція є найбільш відчутною і помітною. Дослідниця стверджує, що корупція відіграє роль на всіх етапах будівельних робіт, найбільше проявляючись у розкраданні майна, що впливає на якість та строки будівництва. Це у свою чергу впливає на якість будівельного матеріалу. Планування будівельних робіт, створення кошторису плану фінансування для затвердження до закупівель, випробування, узгодження проектів зачіпає корупція, згідно опису Фуонг. Більше того, відсутність прозорості у тендеруванні призводить до шахрайства щодо обсягу та вартості поставок та обладнання⁹⁸.

Як аналізує Фуонг, проявлення широкої корупції у цьому секторі пояснює фактичну дешевизну вартості землі у В'єтнамі. Це пов'язане з тим, що через те що корупційні дії приховуються від вартості активів, ціни на землю штучно занижуються. Такі фактори як фальсифікація договорів купівлі-продажу, сфальсифіковані транспортні накладні для привласнення впливають на зміцнення корупції в цьому секторі, з метою контролювання цін під час купівлі державних

---

⁹⁶ Phuong N. Corruption in Vietnam: the current situation and proposed solutions. The State bank of Vietnam. 2017. 11p.

⁹⁷ Там само.

⁹⁸ Там само.

активів для отримання прибутку⁹⁹. Як стверджує дослідниця, чиновники користуються державним майном як приватним, особливо в сільській місцевості, збираючи кошти на різноманітні «державні» проекти, але не декларуючи/реєструючи їх, що по суті є розкраданням державних коштів.

Науковиця стверджує, що судді зловживають своїм становищем та повноваженнями для отримання хабарів. За Фуонг, це призводить до наступних наслідків: «Така поведінка не тільки впливає на обґрунтованість діяльності державної служби (наприклад, запобігання особам, які потрапили під слідство, переслідування чи суд), але й спотворює характер справи, дискредитує судову систему та втрачаючи довіру людей до системи»¹⁰⁰.

Одним з ключових факторів, що вплинув на широку розповсюдженість корупції у багатьох політико-економічних секторах країни, було те, що не дивлячись на часткову лібералізації економіки, Комуністична партія В'єтнаму практично не трансформувала політичну систему. Однопартійна влада, відсутність політичного плюралізму та прозорості, політичний автаркізм, усі ці фактори напряду вплинули на розширення корупції в країні. Через відсутність прозорості, населення не має реальної змоги усвідомлювати масштаби корупції. Це дозволяє партійній еліті та наближеному до режиму чиновницькому складу займатися фальсифікацією документації з метою отримання особистої вигоди, вести підпільну приватну діяльність та вдаватися до різних видів корупційної поведінки заради власної вигоди.

Дуонг підходить до цієї проблематики наступним чином. Дослідник стверджує, що саме однопартійна влада комуністичної партії, а саме вертикальна політична структура, монополія на прийняття всіх рішень і розподіл економічних ресурсів, особливо щодо майнових і земельних операцій створюють додаткові фактори, що спонукають до корупційної діяльності. Як зазначає Дуонг, саме вертикальна

---

⁹⁹ Там само.

¹⁰⁰ Там само.

політична структура Комуністичної партії В'єтнаму допомагає «прискорити масштабну чи інституціоналізовану корупцію в країні»¹⁰¹.

Підтвердженням цьому може слугувати наведений науковцем реальний стан справ щодо антикорупційної політики у В'єтнамі. Закон про боротьбу з корупцією набув чинності у 2006 році. Згідно цього закону було створено кілька антикорупційних агентств. Однак вагомим механізмом впливу на цю систему було те, що всі ці агентства підпорядковуються прем'єр-міністру В'єтнаму. Більше того, оцінювання ефективності та контроль належить Комуністичній партії В'єтнаму¹⁰².

Тобто існує система за якої будь які переслідування щодо корупції будуть залежати від того наскільки наближеною до номенклатурної еліти є посадовець чи інша особа. Монопольний вплив компартії В'єтнаму на законодавство, дозволяє елітам обходити його, знаючи можливі лазівки, що не тільки розширює та збільшує стійкість корупційного впливу.

Дуонг звертає увагу на причини корупції на інституційному рівні, стверджуючи наступне. У В'єтнамі існує п'ять інституцій, відповідальних за боротьбу з корупцією¹⁰³:

- Урядова інспекція.
- Державний аудит.
- Народна прокуратура.
- Центральна ревізійна комісія КПВ.
- Департамент по боротьбі з корупцією – Офіс прем'єр-міністра та Національний антикорупційний керівний комітет (NACSC)

Проблема існування кількох агенцій одночасно була у тому, що їхні повноваження часто збігаються, а кадрова політика є неефективною. За Дуонг, для

---

¹⁰¹ Duong, Y. Corruption in Vietnam: causes and culprits. Cultural Relations Quarter eview, Vol. 2. Issue 2. 2015. pp.20-29.

¹⁰² Там само.

¹⁰³ Там само.

вирішення цього було створено Національний антикорупційний керівний комітет (NACSC), який мав координувати інші агентства. Однак це не призвело до помітного вирішення цієї проблеми. Відсутність чіткої визначеності повноважень призвело до зростання конкуренції між цими агентствами, браку координації, пом'якшення правових повноважень щодо визначеності антикорупційної політики. Політичний контроль від компартійної еліти демонструє відсутність автономії для кожного з цих інститутів і знижує ефективність антикорупційної політики¹⁰⁴.

Згідно аналізу Дуонга, черговим фактором розповсюдження корупції у В'єтнамі є відсутність діяльності викривачів корупції. Це пов'язано з тим, що комуністичний авторитарний режим країни переслідує тих, хто може викривати корупцію, особливо у вищих ешелонах влади.

Відомий корупційний скандал під назвою PMU 18 демонструє це. У 2006 році два репортери з одних з найвідоміших газет країни - Thanh Niên і Tuoi Tre викрили корупційну поведінку у Міністерстві транспорту В'єтнаму, а саме у підрозділі управління проектами (PMU 18), звинувачуючи можновладців цієї структури у розтраті, хабарництві, кумівстві та азартних іграх¹⁰⁵. Даний скандал торкнувся багатьох високопосадовців. Виконавчий директор PMU 18 був заарештований. Було затримано заступника міністра транспорту Нгуен Віет Тіена. Сам міністр транспорту Джао Джінь Бінь подав у відставку, взявши на себе відповідальність за розтрату мільйонів доларів державних грошей його співробітниками¹⁰⁶. Не дивлячись на це, покарання були суто формальними і більшість затриманих вийшли під заставу. У свою чергу режим покарав журналістів, що висвітлювали цю проблему, заарештувавши їх за «зловживання службовим становищем і владою під час виконання громадських обов'язків»¹⁰⁷. ЗМІ були використані комуністичним

---

¹⁰⁴ Там само.

¹⁰⁵ Там само.

¹⁰⁶ Vietnam ministry hit by scandal. URL: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/4874600.stm>

¹⁰⁷ Duong, Y. Corruption in Vietnam: causes and culprits. Cultural Relations Quarter review, Vol. 2. Issue 2. 2015. pp.20-29.

режимом для фальсифікації діяльності заарештованих. По суті ЗМІ є інструментом в руках комуністичної номенклатурної еліти В'єтнаму, який впливає або на визнання, або покарання прихильників та потенційних загроз для режиму.

Можна спостерігати певний парадокс. З одного боку, у В'єтнамі трапляються випадки коли гучні корупційні скандали потрапляють у пресу, зачіпаючи усе суспільство і стає предметом дискусій протягом значного періоду часу. З іншого боку, однозначним фактом є те, що Комуністична партія веде лише формальну «антикорупційну» політику, часто покриває корупціонерів, особливо тих, хто належить до номенклатурної та компартійної еліти, переслідуючи викривачів.

Черговим фактором, на який звертає нашу увагу Дуонг, що помітно впливає на рівень корупції у В'єтнамі, є низькі зарплати державних службовців. У порівнянні з приватним сектором країни, який виник з розвитком лібералізації економіки країни, рівень заробітної плати у державних службовців набагато нижче. Як стверджує науковець, низькі зарплати у державному секторі пов'язані з меншим контролем, оподаткуванням і пом'якшеними адміністративними процедурами, а «зарплати державних службовців базуються на мінімальній заробітній платі, яка, згідно з останніми статистичними даними, становить 89 доларів США»¹⁰⁸. Безумовно, ситуація з низькою заробітною платнею може спонукати державних службовців до пошуку додаткового доходу, вдаючись до корупційної діяльності.

Що цікаво, фактор низьких заробітних плат у державному секторі і як наслідок розширення корупції у цілому часто притаманне саме комуністичним авторитарним режимам. Наприклад, у Китайській Народній Республіці, є розповсюдженою чиновницька корупція¹⁰⁹. Можливо недостатній рівень заробітної плати також впливає на рівень корупції у державного секторі цієї країни.

---

¹⁰⁸ Там само.

¹⁰⁹ Nisnevich Y. Modern Authoritarianism and Corruption. National Research University Higher School of Economics. 2017, vol. 61, № 1, p. 108–120

Останнім знаковим фактором, що напряду впливає на стан корупції у В'єтнамі є широко розповсюджений непомізм в країні. Що цікаво, цей фактор пов'язаний з культурними особливостями. Культурна спорідненість у В'єтнамі є однією з суспільних цінностей¹¹⁰. Це у свою чергу впливає на важливість зав'язків з родичами у професійній кар'єрі, що збільшує рівень непомізму та фаворитизму по всій країні. Що цікаво, за словами Дуонга, непомізм у В'єтнамі зачіпає не тільки державний сектор, а й вторгається у приватний. Дослідник приходить до висновку, що працевлаштування державних службовців ґрунтується не на меритократії, а на патронажі¹¹¹. Це у свою чергу впливає на рівні ефективності та компетентності службовців та самої держави.

Судячи з вище проведеного опису та аналізу корупції у В'єтнамі, можна зробити наступні висновки. В'єтнам є комуністичною авторитарною країною, яка за середини 1980-их років проводить ліберальну економічну політику. Існування цих двох факторів впливає на рівень корупції в країні. Взаємодія комуністичної диктатури з економічною лібералізацією з кінця ХХ століття призвело до розширення корупції у тих сферах, які зачіпала політика уряду, а саме банки та фінанси, землеустрій, будівництво, управління та використання коштів. Це дає підстави стверджувати, що корупція у В'єтнамі інституціоналізувалась з середини 1980-их років. Проте ми можемо лише частково стверджувати, що інституціоналізація корупції у В'єтнамі відбулась завдяки існуванню комуністичного авторитаризму в країні. Це пов'язано з тим, що якщо подивитись на ряд азійських держав, таких як Індія, Філіппіни, Індонезія, Бангладеш і т.д. то можна спостерігати схожу інституціоналізацію корупції, хоча ці країни є різними за типами власних політичних режимів¹¹².

---

¹¹⁰ Duong, Y. Corruption in Vietnam: causes and culprits. Cultural Relations Quarter eview, Vol. 2. Issue 2. 2015. pp.20-29.

¹¹¹ Там само.

¹¹² Quah J. Corruption in Asian Countries: Can it be Minimized? Public Administration Review. 1999. 59(6):483–494.

Іноді уряд В'єтнаму може виявляти бажання боротися з корупцією, проте сам комуністичний авторитаризм, як система, заважає цьому. Нестача ефективної системи нагляду та контролю за діяльністю державних установ, розгалуженість агентств з суміжною діяльністю, низькі заробітні плати державних чиновників, відсутність прозорості всередині країни – всі ці фактори є корупціогенними та розширюють свій вплив завдяки пануванню монопольного політичного впливу Комуністичної партії В'єтнаму. Не дивлячись на це, є позитивний факт того, що іноді корупційні скандали висвітлюються у ЗМІ та спричиняють суспільну реакцію на це, попри панування комуністичного авторитаризму в країні. Однак можна спостерігати, що номенклатурна еліта, попри певні антикорупційні політики уряду і діяльність ЗМІ, може карати не корупціонерів, а викривачів, використовуючи для цього власний контроль над медіа. На це може впливати багато факторів, зокрема причетність потенційних корупціонерів до політичної еліти режиму.

2.3. Монархічний авторитаризм Саудівської Аравії та корупція.

В цьому підрозділі ми проаналізуємо третій черговий тип автократичного режиму – монархічний авторитаризм на прикладі Саудівської Аравії. Саудівська Аравія це мусульманська абсолютна монархія з правлячою династією Саудів на чолі. Країна має одні з найбільших нафтових родовищ на Близькому сході, що допомагає державі бути регіональним лідером в економічній та політичній сфері.

Як аналізував Нісневич, саме серед монархічних автократій спостерігається один з найнижчих середніх рівнів корупції. Дане ствердження стосується Саудівської Аравії. Як проаналізувало дослідження Transparency International, Саудівська Аравія має наступні показники Індексу сприйняття корупції протягом 2015-2019 рр.

Зображення 9. Індекс сприйняття корупції Саудівської Аравії в 2015-2019 рр¹¹³.

	2015	2016	2017	2018	2019
Індекс сприйняття корупції	52	46	49	49	53

Також Transparency International проаналізувало показники Саудівської Аравії щодо управління (WGI, Worldwide Governance Indicators). Цей показник охоплює шість ключових аспектів управління: свобода слова і підзвітність, політична стабільність і відсутність насильства, ефективність уряду, якість регулювання, верховенство права та контроль за корупцією. Вираховується за 100-балною шкалою, де 0 – найгірший показник, 100 – найкращий.

Зображення 10. Саудівська Аравія у Світовому показнику управління¹¹⁴.

WGI індикатор	2015	2016	2017	2018
Контроль за корупцією	58.7	63.9	65.9	65.9
Ефективність уряду	60.6	63.5	62.5	64.9
Політична стабільність та відсутність насильства	23.8	28.1	25.7	28.6
Якість регулювання	54.3	55.8	54.8	53.4
Верховенство права	60.1	62.5	57.2	58.7
Свобода слова та підзвітність	3.4	4.9	5.9	5.9

¹¹³ Rahman K. Transparency International Anti-Corruption Helpdesk. Saudi Arabia: Overview of corruption and anti-corruption. 2020. 24p.

¹¹⁴ Rahman K. Transparency International Anti-Corruption Helpdesk. Saudi Arabia: Overview of corruption and anti-corruption. 2020. 24p.

Як було проаналізовано вище, дані відносно середні показники щодо корупції пов'язані з дуже низькою корупцією серед простого населення. На додаток до цього монархічні авторитарні ісламські режими переслідують корупцію на низинному рівні, пов'язуючи її з аморальною діяльністю, яку засуджує Коран¹¹⁵. Більше того, оскільки в абсолютистських ісламських автократіях, все належить правлячій династії, корупційна діяльність на низинному рівні сприймається як злочин та обкрадання правлячої еліти. Не дивлячись на це, не можна відкидати той факт, що корупція серед самої правлячої еліти присутня.

Як країна ісламського світу, Саудівська Аравія зтикається з багатьма викликами, особливо у сфері права. На сьогоднішній день відомо, що в країнах, де основною релігією є іслам відбувається конфронтація трьох правових понять, що намагаються зайняти домінуючі позиції:

- Ісламське право та принципи
- Родові та звичаєві права
- Сучасні закони та правова система

Схематично, це виглядає наступним чином:

---

¹¹⁵ Yuliy A. Nisnevich. Modern Authoritarianism and Corruption. National Research University Higher School of Economics. 2017, vol. 61, № 1, p. 108–120

Зображення 11. Правова дилема Саудівської Аравії¹¹⁶.

Існування даної дилеми може нести у собі певні корупційні ризики. Наприклад, існування родового та звичаєвого права уможливорює практики непотизму, адже підкреслює важливість дбати про сім'ю. В той же час, хоча ісламське право засуджує корупцію, особливо хабарництво, її принципи також створюють корупційні ризики. Наприклад, відсутність реального захисту прав жінок виникає питання захисту прав викривачів жіночої статі. Також варто зазначити, що не тільки саме правове поняття несе у собі корупційні ризики, а й сам фактор їхнього протистояння між собою.

Не дивлячись на той факт, що Саудівська Аравія є історичним місцем початку Ісламу, країна частково має позитивні результати в імплементації принципів сучасних законів та правових систем¹¹⁷. Проте питання кодифікації права все ще виступає предметом багатьох дискусій. Така ситуація пов'язана з наступними історичними та економічними причинами. В 1932 році на тлі об'єднання Неджу і

¹¹⁶ Abdulmajeed A. Corrupt Practices in Saudi Arabia: An Analysis of the Legal Provisions and the Influence of Social Factors. Indiana University Maurer School of Law. Maurer Theses and Dissertations. 2017. 70-138 p.

¹¹⁷ Там само.

Хіджазу виникає Королівство Саудівської Аравії. Перший король країни - Абдул-Азіз ібн Абдурахман ібн Фейсал Аль Сауд (правив 1932-1953 рр.) вів ізоляціоністську політику¹¹⁸. Проте у 1938 році все змінюється – в Саудівській Аравії відкриваються величезні нафтові родовища. Це змушує наступників Абдул-Азіза відмовитися від політики ізоляціонізму і розпочати міжнародну торгівлю. Як стверджує Абдулмаджид, залучення Саудівської Аравії до міжнародних ринків тягло за собою і трансформацію правової системи, яка більше стала демонструвати гібридні ознаки ісламського, особливо в частині імплементації принципів шариату, звичаєвого та сучасного права¹¹⁹.

Дослідник корупції у Саудівській Аравії Абдулмаджид стверджує наступне. Попри те, що корупцію у Саудівській Аравії можна виявити на найвищих рівнях влади, це не означає її відсутність на середніх і нижчих рівнях¹²⁰. Більше того автор припускає, що протягом останніх десяти років рівень корупції серед простого населення міг вирости.

Якщо аналізувати стан корупції в Саудівській Аравії у цілому, то варто зазначити наступне. Корупція не є повсюдною та може зачіпати лише окремі установи. Більше того, рівень корупції може відрізнятись в залежності від установи. Наприклад, як стверджує Абдулмаджид, корупція у судовій системі досить низька у порівнянні з іншими країнами та іншими гілками влади в Саудівській Аравії¹²¹. Однак при цьому автор зазначає, що в основаному корупція в цій сфері проявляється у справах про реєстрацію землі та спорах¹²².

Дослідник вказує на розповсюджений культурний фактор меценацтва в Саудівській Аравії, що тягне за собою багато корупційних ризиків¹²³. Більше того,

---

¹¹⁸ Saudi Arabia Fast Facts. CNN Editorial Research. 2020. – URL:

<https://edition.cnn.com/2015/04/01/middleeast/saudi-arabia-fast-facts/index.html>.

¹¹⁹ Abdulmajeed A. Corrupt Practices in Saudi Arabia: An Analysis of the Legal Provisions and the Influence of Social Factors. Indiana University Maurer School of Law. Maurer Theses and Dissertations. 2017. 70-138 p.

¹²⁰ Там само.

¹²¹ Там само.

¹²² Там само.

¹²³ Там само.

ця культурна особливість країни визначає прояви корупції. Тому одним з найрозповсюдженіших проявів корупції в Саудівській Аравії є фаворитизм та непотизм, а також зловживання впливом.

Підтвердженням розповсюдженості непотизму як одного з найвпливовішого корупційного прояву в Саудівській Аравії виявилось опитування проведене Національною антикорупційною комісією (Nazaha) в Саудівській Аравії у 2015 році, щодо оцінки корупції. Опитування показало, що непотизм, або ж «wasta» була найпоширенішою корупційною практикою, яка становить близько 62 відсотків корупційних дій у країні. З іншого боку, приблизно 81 відсоток корупції в Саудівській Аравії пояснюється складністю процедур і застарілими законами»¹²⁴.

Збереження політико-економічного монопольного впливу королівської сім'ї та продовження існування деяких застарілих законів, підтримує всередині Саудівської Аравії систему феодалних володінь, яка існує завдяки внутрішньо елітистському консенсусу щодо беззаперечної легітимності влади династії Саудів. На фоні цього набуває широкого розширення власного впливу такі фактори як непотизм та клієнтелізм¹²⁵. Останній найбільш розповсюджений на місцевому рівні, де королівські представництва в регіонах, а саме агентства князів, часто використовуються для представлення інтересів у державі правлячої династії. Згідно дослідження ТІ, «така система породила мережу владних брокерів і клієнтуру, в якій корумповані чиновники з міцними зв'язками патронажу з королівською сім'єю можуть утримуватися на посадах і владних позиціях протягом десятиліть, не хвилюючись за можливість бути притягнутими до відповідальності за посадові злочини»¹²⁶.

---

¹²⁴ Wasta accounts for over 62% of unethical deals. URL: <https://www.arabnews.com/node/942766/saudi-arabia>

¹²⁵ Rahman K. Transparency International Anti-Corruption Helpdesk. Saudi Arabia: Overview of corruption and anti-corruption. 2020. 24p.

¹²⁶ Там само.

Також у приватному секторі непотизм відіграє певну роль через зловживання владою представників правлячої еліти, що збільшує корупційні ризики в цьому секторі та зменшує потенціал можливої внутрішньої ринкової конкуренції.

Transparency International, аналізуючи прояви непотизму, наводить до прикладу кейс, який зачепив королівську родину Саудів. У 2017 році непотизм відіграв важливу роль у стрімкому приході до влади молодшого спадкоємного принца Мохаммеда бін Салмана. Батько Мохаммеда – король Салман усунув тоді свого племінника принца Мухаммеда бін Найефа від списку наслідування влади з метою передачі своєї влади власному синові. З точки зору законів Саудівської Аравії, король мав право це зробити, згідно поправки спадкоємництва Саудівського трону 1992 році, яка скасовувала наступництво за старшим віком і дозволяла правителю самостійно змінювати спадкоємців¹²⁷. Однак така політика Салмана дестабілізувала королівську еліту, що потенційно могло призвести до зниження рівня легітимності правлячої еліти. Проте завдяки монопольному впливу на королівський суд та прокуратури країни, конфлікт швидко було вичерпано в юридичному полі та всередині правлячої династії¹²⁸.

Даний приклад демонструє яким чином, королівська династія, користуючись монопольним впливом у більшості сфер життя країни, здатна підтримувати рівень легітимності режиму. На нашу думку, цей фактор також несе у собі корупціогенні загрози.

Варто зазначити, що розповсюдженим є схожа до непотизму діяльність - «wasta». Це мережа соціального капіталу, яка означає використання власних зв'язків з метою влаштування особистого кар'єрного зростання та отримання різноманітних вигід. Науковець Рахман, що аналізує корупційні прояви в Саудівській Аравії, стверджує,

---

¹²⁷ Там само.

¹²⁸ Hubbard, B., Mazzetti, M. and Schmitt, E. 2017. Saudi King's Son Plotted Effort to Oust His Rival. The New York Times. <https://www.nytimes.com/2017/07/18/world/middle-east/saudi-arabia-mohammed-bin-nayefmohammed-bin-salman.html>

що поняття «wasta» можна визначити як «втручання патрона на користь клієнта в спробі отримати привілеї або ресурси через третю сторону»¹²⁹.

Як у випадку з непотизмом, існування «wasta» багато в чому пов'язане з культурними особливостями цієї частини арабського світу, зокрема принципів особистих стосунків та особистої лояльності під час заключення певних договорів. Тому як стверджує аналіз ТІ, «wasta» грає роль у підкупних операціях чи постачання послуг в обмін на гроші, або дії нематеріального характеру. Ці корупційні дії мають міцні коріння, оскільки зобов'язання за «wasta» успадковуються поколіннями¹³⁰. Тому можна припустити, що певна корупційна поведінка в Саудівській Аравії могла тривати з покоління в покоління, особливо, в межах королівської еліти.

Transparency International аналізує, що «wasta» як мережа соціального капіталу з патрон-клієнтелістською системою несе у собі потенційні корупційні ризики через збільшення ризиків:

- хабарництва,
- зловживання владою,
- торгівлі впливом.

Більше того можна спостерігати, що аналіз Transparency International вказує на політико-економічні сектори, які підпадають під корупційний вплив «wasta», а саме¹³¹:

- Процес закупівель. Під час проведення закупівель «wasta» відіграє ключову роль, де державні та приватні підрядники покладаються на посередників для забезпечення проектів.

---

¹²⁹ Rahman K. Transparency International Anti-Corruption Helpdesk. Saudi Arabia: Overview of corruption and anti-corruption. 2020. 24p

¹³⁰ Там само.

¹³¹ Там само.

- Адміністративне урядування. Завдяки існуванню міжособистісних стосунків, може виникати конфлікт інтересів, який здатен зачепити чиновницький склад, адміністрування в державі, що впливає на ефективність державних інституцій та ріст корупції.
- Фінансовий сектор. Існування «wasta» збільшує ризик хабарництва і у цьому секторі. Процес виділення коштів, планування бюджету та фінансування різноманітних проектів здатний підпадати під корупційний вплив посередницьких стосунків.

Згідно дослідження Transparency International корупція в Саудівській Аравії також проявляється через існування непрозорості, як політико-економічного фактору існування королівської еліти¹³².

Саудівська Аравія є авторитарною монархією з монополією політико-економічного впливу династії Саудів. В країні відсутня писана конституція. Лише Коран та Сунна визначають функції існування суспільства та держави. Безумовно, в таких умовах відсутність прозорості і підзвітності уряду є цілком зрозумілими факторами.

Дослідження ТІ також звертає нашу увагу на те, що хоча в країні присутня Головна Аудитна Служба, яка займається планування бюджету країни, дане бюро не є підзвітним та не рапортує про власну діяльність¹³³.

З огляду на ці фактори, що проаналізовані ТІ, найбільш «непрозорими» сферами політико-економічного життя в країні є:

- система королівських асигнувань,
- військові витрати
- іноземні трансферти

Що цікаво, непрозорість системи фінансування в Саудівській Аравії є позитивним для королівської еліти фактором, оскільки дозволяє приховувати

---

¹³² Там само.

¹³³ Там само.

ступінь збагачення династії від видобутку та продажу нафти. Більше того, дані щодо майнового стану королівської родини Саудівської Аравії є державною таємницею¹³⁴. Всі ці фактори дозволяють королівській еліті зміцнювати власне економічне становище без ризику соціальної дестабілізації, внаслідок можливої фрустрації населення через інформацію про майновий стан династії.

Вище ми навели причини та види корупції, що найбільше проявляються в Саудівській Аравії. Проте варто також навести політико-економічні сектори Саудівської Аравії, які є найбільш вразливими для корупції. На думку дослідника Рахмана, корупція в Саудівській Аравії найбільше проявляється у трьох ключових сферах діяльності держави:

- Судова гілка влади.
- Оборонний сектор країни.
- Нафтова сфера.

Перейдемо до висвітлення першого. Судову гілку влади в Саудівській Аравії потенційно корупційною роблять наступні фактори. Перш за все, це відсутність реальної незалежності цієї гілки внаслідок панування в країні ієрархічного монархічного авторитаризму, де королівська династія наділена більшістю владних повноважень, включаючи судочинство.

По-друге, судова гілка влади під час ведення справ користується застарілими принципами. Наприклад, суди часто буквально тлумачать законами шариату, що зменшує ефективність цієї гілки влади з точки зору ефективності. Більше того, це збільшує корупційні ризики через панування дилеми протистояння світських законів з релігійно-звичаєвими.

Рахман стверджує, що корупція в судовій гілці найбільше проявляється під час вирішення земельних спорів та справ про реєстрації землі¹³⁵. Враховуючи

---

¹³⁴ Там само.

¹³⁵ Там само.

монопольний вплив правлячої еліти на суд, більшість справ де зачіпаються інтереси королівської родини дана гілка вирішує на користь останніх.

По-третє, відсутність прозорості всередині судової системи також несе у собі корупційні ризики. Більше того, непрозорість судів, допомагає правлячій королівській еліті використовувати цю гілку влади для переслідування потенційних противників режиму. Наприклад, у 2008 році у Саудівській Аравії був створений Спеціалізований кримінальний суд. Хоча його завданням було протистояння тероризму, ця інстанція більше виступає інструментом, який засуджує багатьох активістів всередині країни, які могли протестувати проти тої чи іншої політики держави¹³⁶.

Для підтвердження цієї думки, Рахман наводить наступний приклад. У 2018 році Аббас Хайджі А. Аль-Хасан та ще 14 осіб були засуджені до смертної кари Спеціалізованим кримінальним судом за звинуваченням у шпигунстві на користь Ірану, фінансуванні тероризму або поширенні шіїтської віри¹³⁷. На додаток до цього, згідно Доповіді про права людини Державного департаменту США, саме суди отримують вказівки від королівської еліти «виносити суворі вироки проти правозахисників, реформаторів, журналістів і дисидентів»¹³⁸.

Не дивлячись на достатньо обмежені, або закриті дані щодо даної тематики, є підстави стверджувати, що оборонний сектор Саудівської Аравії має достатньо високий рівень корупції.

Закритість авторитарної монархічної системи, відсутність підзвітності та прозорості впливають на збільшення корупції всередині оборонного сектору країни. Дослідник Рахман вказує на те, що в оборонному секторі Саудівської Аравії

---

¹³⁶ Там само.

¹³⁷ Там само.

¹³⁸ US Department of State. 2018. Saudi Arabia 2018 Human Rights Report. URL: <https://www.state.gov/wpcontent/uploads/2019/03/SAUDI-ARABIA-2018.pdf>

корупція розповсюджена під час проведення різноманітних операцій: політичних, фінансових, кадрових та закупівельних¹³⁹.

Перш за все, варто зазначити, що у 2018 році Саудівська Аравія, витративши на оборонні закупівлі 67,6 мільярда доларів стала третьою країною за обсягом військових витрат у світі в тому ж році, маючи найвищі військові витрати у відсотках від ВВП¹⁴⁰. Відсутність підзвітності цих витрат, централізованого контролю над плануванням закупівель та надані владні преференції високопоставлених членів королівської родини Саудів приймати рішення щодо оборонних закупівель сильно збільшує корупційні ризики у цій сфері діяльності країни¹⁴¹.

Що цікаво, дослідник Рахман наводить декілька прикладів, що підтверджують думку про високий рівень корупції в оборонному та безпековому секторі Саудівської Аравії¹⁴²:

1. *Британська угода Al Yamamah про нафту в обмін на зброю з Саудівською Аравією 1985-го року.*

У 1985 році Великобританія підписала угоду з Саудівською Аравією яка передбачала продаж 120 літаків Tornado, навчально-тренувальних літаків Hawk та іншого військового обладнання в обмін на постачання нафти. Пізніше стали виникати повідомлення про те, що на тіл цієї угоди британська оборонна компанія BAE Systems підкупила королівську сім'ю Саудівської Аравії, щоб забезпечити угоду про закупівлю зброї для цієї країни. Внаслідок цього розпочалось розслідування в 2004 році, проте згодом воно було припинене через втручання Саудівської Аравії, чи королівська еліта «погрожувала приховати від британського

---

¹³⁹ Rahman K. Transparency International Anti-Corruption Helpdesk. Saudi Arabia: Overview of corruption and anti-corruption. 2020. 24p

¹⁴⁰ Elass, J. 2019. Saudi Arabia Ups Defence Spending in Face of Iranian Threats. The Arab 20 Transparency International Anti-Corruption Helpdesk Saudi Arabia: Overview of corruption and anti-corruption Weekly. URL: <https://theArabweekly.com/saudi-arabiaups-defence-spending-face-iranian-threats>

¹⁴¹ Rahman K. Transparency International Anti-Corruption Helpdesk. Saudi Arabia: Overview of corruption and anti-corruption. 2020. 24p

¹⁴² Там само.

уряду ключові дані про терористів-джихадистів і скасувати угоду про постачання зброї»¹⁴³.

2. Кейс інтернет компанії *GPT Special Project Management*.

Як проаналізував Рахман, «британська дочірня компанія європейської аерокосмічної групи Airbus, нібито дала хабарі (у вигляді подарунків і незаконних платежів) на загальну суму 18 мільйонів доларів США, щоб отримати контракт на 2,6 мільярда доларів США на постачання обладнання зв'язку та електронної боротьби для Національної гвардії Саудівської Аравії. Угода про постачання зброї GPT здійснювалася в рамках офіційної (і надзвичайно секретної) угоди між урядами Великобританії та Саудівської Аравії. У 2018 році чиновника міністерства оборони було заарештовано за звинуваченням в отриманні мільйона ріалів (267 000 доларів США) хабара та зловживанні службовим становищем, хоча уряд Саудівської Аравії не розкрив жодних подробиць злочину чи імен його спільників»¹⁴⁴.

Отже, можна спостерігати надзвичайну вразливість оборонного та безпекового сектора Саудівської Аравії по відношенню до корупції, внаслідок сформованої закритої системи авторитарної монархії.

Економічні успіхи та регіональне лідерство Саудівської Аравії багато в чому пов'язані з величезними нафтовими родовищами на території цієї країни. Монополія королівської еліти на видобуток та експорт нафти робить цю сферу діяльності держави досить корумпованою.

Особливості встановленого авторитарного монархізму в Саудівській Аравії полягають у тому, що вся власність вважається такою, що належить лише королівській родині. Це тягне за собою монополізацію управління більшість секторів діяльності держави, зокрема видобутку нафти. Це впливає як на

---

¹⁴³ Swisher, C., MacAskill, E. and Evans, R. 2018. US Investigation into BAE Saudi Arms Deal Watered Down, Leaked Memo Suggests. The Guardian. <https://www.theguardian.com/world/2018/mar/06/us-investigation-into-bae-saudi-arms-deal-watereddown-leaked-memo-suggest>

¹⁴⁴ Rahman K. Transparency International Anti-Corruption Helpdesk. Saudi Arabia: Overview of corruption and anti-corruption. 2020. 24p

збільшення корупції так і на зменшення ефективності цього сектору економіки. Монопольний вплив на нафту королівською родиною Саудів підтверджується наступним фактом. Як відомо весь видобуток нафти в Саудівській Аравії контролюється державною нафтовою компанією Saudi Aramco. Її статки вимірюються у 2 трильйони доларів, що робить її однією з найприбутковіших¹⁴⁵.

Не дивлячись на монопольний контроль за цією компанією, Saudi Aramco не була схожа на єдину організацію. До 2019 року, внаслідок особливостей правової дилеми країни, Saudi Aramco більше була схожа на феодальну організацію, де регіональні представники, або ж «князі» мали власний вплив на діяльність компанії контролюючи значну частину доходів¹⁴⁶. Безумовно, це тягло за собою потенційні корупційні ризики.

У 2019 році розпочався поступовий процес приватизації невеликої частини Saudi Aramco з метою зменшення феодального впливу регіональних князів. З огляду на це, дослідження Transparency International припускає можливість підвищення прозорості операцій Saudi Aramco, проте це буде малоімовірно допоки в даній компанії буде відсутня незалежна аудиторська служба¹⁴⁷.

Отже, судова гілка влади, оборонно-безпековий сектор та нафтова сфера підпадають під сильний вплив корупції з огляду на існування багатьох факторів. Проте ми вважаємо за доречне виокремити три ключових:

- монопольний вплив королівської родини на більшість галузей життєдіяльності країни, внаслідок встановленого авторитарного монархізму,
- відсутність прозорості та підзвітності уряду,

---

¹⁴⁵ Там само.

¹⁴⁶ Там само.

¹⁴⁷ Там само.

- часткове панування феодальних норм всередині держави, що існують внаслідок протистояння регіонально-звичаєвих та сучасних принципів права.

Не дивлячись на це, в середньому рівень корупції Саудівської Аравії є нижчим ніж у комуністичних автократіях на кшталт В'єтнаму чи жорстких військових диктатурах на прикладі першої половини правління Франко в Іспанії.

Одним з важливих факторів, що впливає на зменшення рівня корупції в Саудівській Аравії є пряма співпраця країни зі Сполученими Штатами Америки, зокрема в області антикорупційної політики. Як описує дослідник Рахман, Сполучені Штати наблизилися до розслідування та судового переслідування в низці корупційних справ, які мали місце в Саудівській Аравії, через Закон про корупцію за кордоном (FCPA). Це призвело до того, що у 2004 році через FCPA Міністерство юстиції США виявило хабар у розмірі 500 000 доларів, що сплачувався щорічно протягом п'яти років, який платили посадовцю Саудівської Аравії в обмін на надання фармацевтичною компанією «HealthSouth» контракту на управління лікарнею на території країни¹⁴⁸.

Проте варто зазначити, що ці справи активно не висвітлюються всередині Саудівської Аравії, тому що часті повідомлення про корупцію серед вищого керівництва країною можуть дестабілізувати легітимність режиму в очах населення¹⁴⁹. З цим пов'язано багато суміжних факторів та характеристик, що були висвітлені вище та які притаманні саме цьому типу автократичного політичного режиму.

---

¹⁴⁸ Abdulmajeed A. *Corrupt Practices in Saudi Arabia: An Analysis of the Legal Provisions and the Influence of Social Factors* (2017). Indiana University Maurer School of Law. Maurer Theses and Dissertations. 70-138 p.

¹⁴⁹ Haselton B. *Smartfilter Miscategorization and Filtering in Saudi Arabia and UAE*. 2013. URL: <https://citizenlab.ca/2013/11/smartfilter-miscategorization-filtering-saudi-arabia-uae/>

ВИСНОВКИ

З огляду на проведене вище висвітлення типології авторитарних режимів у їхньому взаємозв'язку з корупцією та проведений порівняльний аналіз чотирьох різних типів авторитарних режимів на прикладі Іспанії, В'єтнаму та Саудівської Аравії, ми прийшли до наступних висновків.

Авторитарні режими викривлюють основні механізми функціонування держави, що створює додаткові можливості для розвитку корупції. Не дивлячись на те, що у більшості авторитарних режимів корупція є стабільно впливовою, в залежності від автократій її рівень може змінюватися. Такі фактори типологій авторитарного режиму як ступінь урядування, роль диктатора в утриманні важелів впливу в державі, присутність, відсутність партій, свобода дій еліт – це вагомі фактори, які можуть впливати на середній рівень корупції в авторитарній державі.

Науковці Холліер та Ванчекон аналізують стиль правління в авторитарних режимах та їх зв'язок з корупцією. Фокусуючись на рівні взаємодії авторитарного лідера з елітами та використанні різних важелів впливу, підхід Холліера та Ванчекона є корисним у тому, що їх аналіз корупції в автократіях висвітлюється через намагання пояснити яким чином корупція грає роль у політиці еліт автократій та діяльності лідера. В даному випадку підхід цих дослідників розмежовує ці поняття один від одного у контексті дослідження корупції в авторитарних режимах. Цей підхід є досить корисним, оскільки допомагає краще зрозуміти психологію автократичної еліти по відношенню до корупції.

Підхід Нісневича відрізняється. Цей дослідник більше фокусується на виокремленні та аналізі корупції в конкретних типах авторитарних режимів. Можна спостерігати, що дослідник приходить до висновку залежність типології авторитарних режимів та рівнів корупції в них. Даний підхід також є корисним та ключовим для нашої роботи, оскільки висвітлює залежність рівня корупції від конкретного типу автократії. Недоліком підходу Нісневича є те, що він аналізує лише чотири типи авторитарних режимів, попри те, що їх існує набагато більше.

З огляду на висвітлені вище підходи, ми провели аналіз конкретних прикладів корупції в різних авторитарних режимах на прикладі Іспанії, В'єтнаму та Саудівської Аравії. Саудівська Аравія з 1932 року, В'єтнам з 1986 р. та Іспанія в період 1939-початку 1950-их, початок 1950-их-1975 років є абсолютно різними типами авторитарних режимів. З огляду на це можна спостерігати особливості корупції в кожній з цих країн.

Приклад Іспанії є особливим, оскільки ця країна в період 1939-1975 рр. відчула на собі вплив одразу двох різних типів авторитарних режимів – корпоративістської військової диктатури та лібералізованої автократії. Проведений аналіз трансформації автократії в Іспанії вплинув на розвиток корупції в цій країні. Ми прийшли до висновку, що зі зміною типу авторитарного режиму в Іспанії змінився секторальний вплив корупції всередині країни. Це дає підстави допустити, що в Іспанії рівень корупції міг змінитися зі зміною типу режиму.

Наприклад, якщо порівнювати типологію лібералізованої автократії Франко (1950-ті-1975 рр.) та лібералізований комуністичний авторитаризм В'єтнаму, то можна стверджувати наступне. Не дивлячись на відносну схожість режимів у контексті економічної лібералізації та секторальне проявлення корупції, наприклад у банківській сфері, можна спостерігати ключові відмінності. Якщо у Іспанії трансформований режим після 1950-их характеризувався частковим зменшенням рівня корупції внаслідок зниження впливу чорного ринку та розвитку малого/середнього бізнесу, то у В'єтнамі корупція інституціоналізувалась під час лібералізації режиму після 1986 року. Більше того, високий рівень корупції у В'єтнамі багато в чому завдячує особливостям комуністичного авторитаризму як типу автократії. Комуністичний авторитаризм часто вибудовує занадто бюрократизовану систему з багатьма міністерствами зі суміжною діяльністю, що у дослідженій країні виразилось через розгалужену антикорупційну політику з багатьма агентствами, що стало перепорою на шляху боротьби з корупцією. Тут ситуація у В'єтнамі не відрізняється від того, що було в СРСР чи Китаї.

З іншого боку, ми дослідили Саудівську Аравію, де ситуація кардинально відрізняється від іспанського чи в'єтнамського контексту. В країні панує жорсткий авторитарний монархізм, лібералізація економіки відсутня, королівська династія має монопольний контроль над усією економікою країни. На додаток до цього, в країні дотепер є прояви феодальних економічних відносин в регіонах. Не дивлячись на ці фактори, які у випадку аналізу корупції, є більше негативними, в Саудівській Аравії середній рівень корупції не настільки високий, якщо порівнювати з В'єтнамом. З цим пов'язано два фактори:

- Зовнішній.
- Внутрішній.

Зовнішній фактор полягає у тому, що для ефективної боротьби з корупцією необхідно співпрацювати з успішними у цьому полі державами. Саудівська Аравія частково це робить через Закон про запобігання корупції за кордоном (FCPA), співпрацюючи з США.

Внутрішній фактор полягає у особливостях монархічного авторитаризму країни, де низинна корупція через звичаєве та ісламське право засуджується та переслідується. Це дає корупції можливість розвиватися на рівні правлячої еліти, що у робить середні показники Саудівської Аравії не достатньо високими.

Попри наведені вище відмінності варто зазначити, що в будь-якій автократії корупція як явище зменшує, або навіть блокує основні функції уряду, такі як, наприклад, розподіл ресурсів, перерозподіл доходів, стабілізація чи розвиток економіки.

Досліджуючи типологію авторитарних режимів, ми можемо зрозуміти, яким чином розвивається і діє корупція у найбільш сприятливих умовах. Розуміння того, як автократії діють по відношенню до корупції та суспільства, може допомогти покращити антикорупційну політику у світі.

Список використаної літератури

1. Василенко Ю. Бальмес и проблемы адаптации испанского традиционализма в условиях нового порядка. Научный ежегодник Института философии и права УрО РАН. № 11. 2011. С. 304–329.
2. Гомза І. «Мультисекторальна класифікація авторитарних режимів». Наукові записки НаУКМА. Т. 160. 2014. С. 10 -17
3. Колодій І. Корупція і легітимність політичного режиму. Соціально-політичні дослідження. с. 15-20.
4. Косач Г. Г. Саудовская Аравия: Власть и Религия. 2013. с. 100-125.
5. Макаренко Б. Консерватизм и развитие: основы общественного согласия. М.: Альпина Паблишер, 2015. 332 с.
6. Ходжес Г. Франко: Краткая биография. Г.Э. Ходжес. Пер. с англ. Г.М. Цареградского. М.: ООО «Издательство АСТ»: ЗАО НПП «Ермак». [2] с.: 12 л. ил. 2003. 382 с.
7. Abdulmajeed A. Corrupt Practices in Saudi Arabia: An Analysis of the Legal Provisions and the Influence of Social Factors. Indiana University Maurer School of Law. Maurer Theses and Dissertations. 2017. pp. 70-138.
8. Artola M. El fin de la clase ociosa. De Romanones al estraperlo, Madrid, Alianza, 2015. pp. 242-245
9. Barciela. C. The Disasters of Leviathan: The Economic Crisis of Autarky in Spain, 1939 – 1959. The Journal of European Economic History. 2015, 3: 175-199 (2015)
10. Blanco M. La corrupción en el franquismo. El fenómeno del “gran estraperlo”. Hispania Nova Revista de Historia Contemporánea Núm. 16, año 2018. Pags. 620-645.
11. Corral-Broto P. Historia de la corrupción ambiental en España, 1939-1979. ¿Franquismo o industrialización? Hispania Nova, 16, 2018. págs. 646-684.

12. Corruption Perceptions Index 2014. Transparency International. Available at: <http://www.transparency.org/cpi2014>
13. Duong, Y. Corruption in Vietnam: causes and culprits. Cultural Relations Quarterly, Vol. 2. Issue 2. 2015. pp.20-29.
14. Ellass, J. Saudi Arabia Ups Defence Spending in Face of Iranian Threats. The Arab Weekly. 2019. URL: <https://thearabweekly.com/saudi-arabiaups-defence-spending-face-iranian-threats>
15. Esosura L, Roses J, Sanz I. – Villaroya. Economic Reforms and Growth in Franco's Spain. Revista de Historia Económica, Journal of Iberian and Latin American Economic History Vol. 30, No. 1. Instituto Figuerola, Universidad Carlos III de Madrid. 2011. 45-89.
16. Gandhi J. Przeworski A. «Authoritarian Institutions and the Survival of Autocrats» Comparative Political Studies. Vol. 40. No. 11. 2007. pp.1279-1301.
17. Gupta, Sanjeev, Hamid R. Davoodi, and Rosa Alonso-Terme. Does Corruption Affect Income Inequality and Poverty? Economics of Governance 3(1). 2002. pp. 23-45.
18. Hansen K. Land Law, Land Rights, and Land Reform in Vietnam: A Deeper Look into “Land Grabbing” for Public and Private Development. Independent Study Project (ISP) Collection. 1722. 2013. 40 p.
19. Hanson J. Loyalty and Acquiescence: Authoritarian Regimes and Inequality Outcomes. Gerald R. Ford. School of Public Policy University of Michigan. August 2013. 32 p.
20. Haselton B. Smartfilter Miscategorization and Filtering in Saudi Arabia and UAE. 2013. URL: <https://citizenlab.ca/2013/11/smartfilter-miscategorization-filtering-saudi-arabia-uae/>

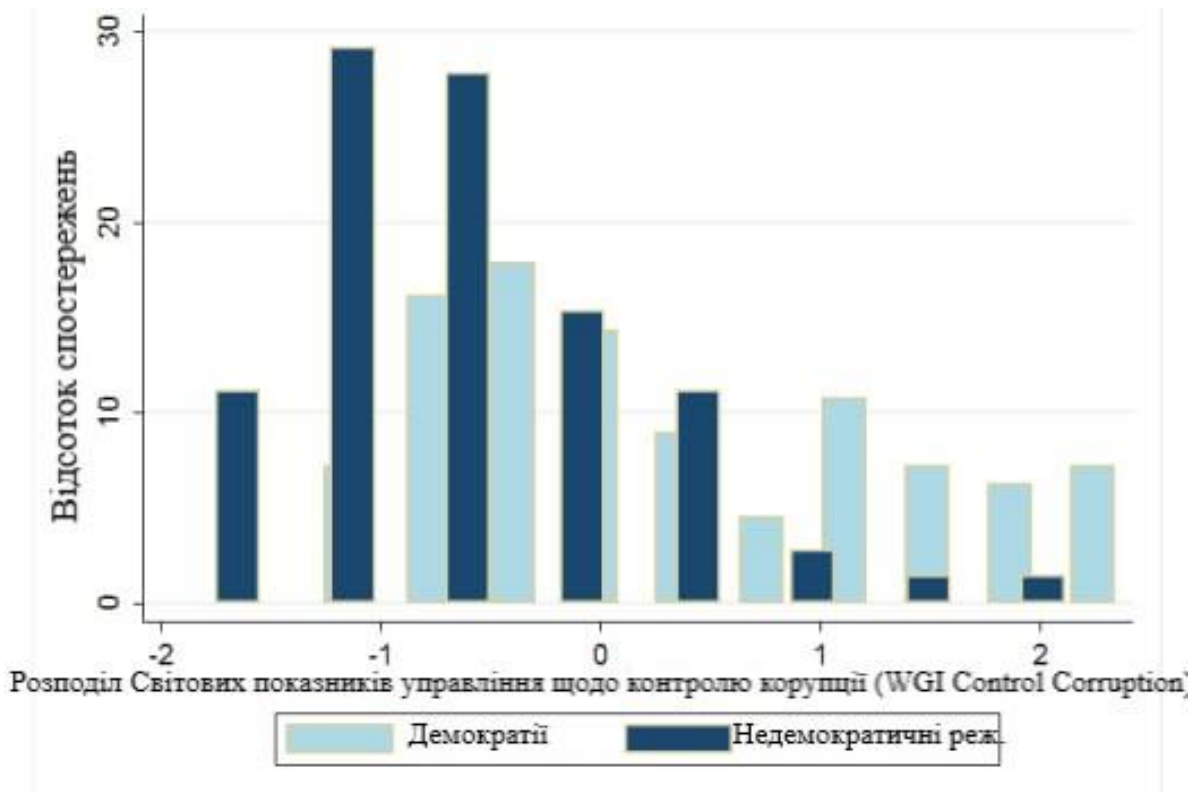
21. Hollyer J. Wantchekon L. Corruption in Autocracies. Yale and Princeton University. September 2011. 49p.
22. Home. Worldwide Governance Indicators. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/worldwide-governance-indicators>
23. Hubbard, B., Mazzetti, M. and Schmitt, E. 2017. Saudi King's Son Plotted Effort to Oust His Rival. The New York Times. <https://www.nytimes.com/2017/07/18/world/middle-east/saudi-arabia-mohammed-bin-nayefmohammed-bin-salman.html>
24. Kailitz S. Classifying Political Regimes Revisited: Legitimation and Durability. S. Kailitz. Democratization. Vol. 20. No. 1. 2013. pp. 39–60
25. Le, Kien & Nguyen, My. The Impacts of Farmland Expropriation on Vietnam's Rural Households. Review of Development Economics. 2020. 1560-1582 pp.
26. Levitsky, Steven and Lucan A. Way. The Rise of Competitive Authoritarianism. Journal of Democracy. 13(2). 2002. pp. 51–65.
27. Linz H. An Authoritarian Regime: The Case of Spain. In Cleavages, Ideologies and Party Systems: Contributions to Comparative Political Sociology, edited by Erik Allardt and Yrjö Littunen. Transactions of the Westermarck Society. Helsinki: The Academic Bookstore. vol.10. 1964. pp. 291-341.
28. Linz H. Opposition to and under an authoritarian regime: The case of Spain. In R. Dahl (Ed.), Regimes and oppositions. New Haven, CT: Yale University Press. pp. 171-259.
29. McGuire, Martin C. and Olson M. Jr. "The Economics of Autocracy and Majority Rule: The Invisible Hand and the Use of Force." Journal of Economic Literature. 34(1). 1996. pp.72–96.
30. Nguyen, S. Agricultural land conversion and its effects on farmers in contemporary Vietnam. European Journal of Anthropology. 2009. pp. 106-113.
31. Nisnevich Y. Modern Authoritarianism and Corruption. National Research University Higher School of Economics. vol. 61, № 1. 2017. pp. 108–120

32. Phuong N. Corruption in Vietnam: the current situation and proposed solutions. The State bank of Vietnam. 2017. 11p.
33. Preston P. Spain feels Franco's legacy 40 years after his death. BBC News. 2015. URL: <https://www.bbc.com/news/world-europe-34844939>
34. Quah J. Corruption in Asian Countries: Can it be Minimized? Public Administration Review. 59(6). 1999. pp. 483–494.
35. Rahman K. Transparency International Anti-Corruption Helpdesk. Saudi Arabia: Overview of corruption and anti-corruption. 2020. 24p.
36. Robert F. Political Reform in Vietnam: Doi Moi and the Emergence of Civil Society. In The Developments of Civil Society in Communist Systems. Sydney, Australia: Allen & Unwin. 1992. pp. 110-129.
37. Saudi Arabia Fast Facts. CNN Editorial Research. 2020. – URL: <https://edition.cnn.com/2015/04/01/middleeast/saudi-arabia-fast-facts/index.html>.
38. Saudi Arabia. The World Factbook. Central Intelligence Agency Library. URL: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sa.html>
39. Swisher, C., MacAskill, E. and Evans, R. US Investigation into BAE Saudi Arms Deal Watered Down, Leaked Memo Suggests. The Guardian. 2018. <https://www.theguardian.com/world/2018/mar/06/us-investigation-into-bae-saudi-arms-deal-watered-down-leaked-memo-suggest>
40. Thayer C. Political Legitimacy in Vietnam: Challenge and Response. Politics & Policy, Volume 38, No. 3. 2010. pp. 423-444.
41. The National Archives (TNA), Public Record Office (PRO), Foreign Office (FO), 371/31236, Barcelona, 3-7-1942. pp. 7-9.
42. Tuong V. The legacies of Marx and Lenin in Vietnam: a historical and regional perspective. Third World Quarterly. 2021. 12 p.
43. Urban E. “Conceptualizing Political Power in the USSR: Patterns of Binding and Bonding.” Studies in Comparative Communism 18(4). 1985. pp. 207–226.

44. US Department of State. 2018. Saudi Arabia 2018 Human Rights Report. URL: <https://www.state.gov/wpcontent/uploads/2019/03/SAUDI-ARABIA-2018.pdf>
45. Vasavakul T. "Vietnam: Changing Models of Legitimation." In *Political Legitimacy in Southeast Asia: The Quest for Moral Authority*, edited by Muthiah Alagappa. Stanford, CA: Stanford University Press. 1995. pp. 257-289.
46. Vietnam ministry hit by scandal. URL: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/asia-pacific/4874600.stm>
47. Violence In Eastern Saudi Arabia: The Latest Manifestation Of Saudi Totalitarianism. URL: <https://theowp.org/reports/violence-in-eastern-saudi-arabia-the-latest-manifestation-of-saudi-totalitarianism/>
48. Vinas A. Fundación Nacional Francisco Franco. El informe, Documento 118 en *Documentos inéditos para la historia del Generalísimo Franco*. Vol. IV. Madrid. op. cit., 1992. 418 p.
49. Vo, Thuy-Tien T. *Corruption: Case Studies of Vietnam and Italy*. Global Honors Theses. University of Washington Tacoma. 2015. 27 p.
50. Wasta accounts for over 62% of unethical deals. URL: <https://www.arabnews.com/node/942766/saudi-arabia>
51. World Bank. *Corruption from the Perspective of Citizens, Forms, and Public Officials*. Hanoi: 2012. pp. 37-39.

Додатки

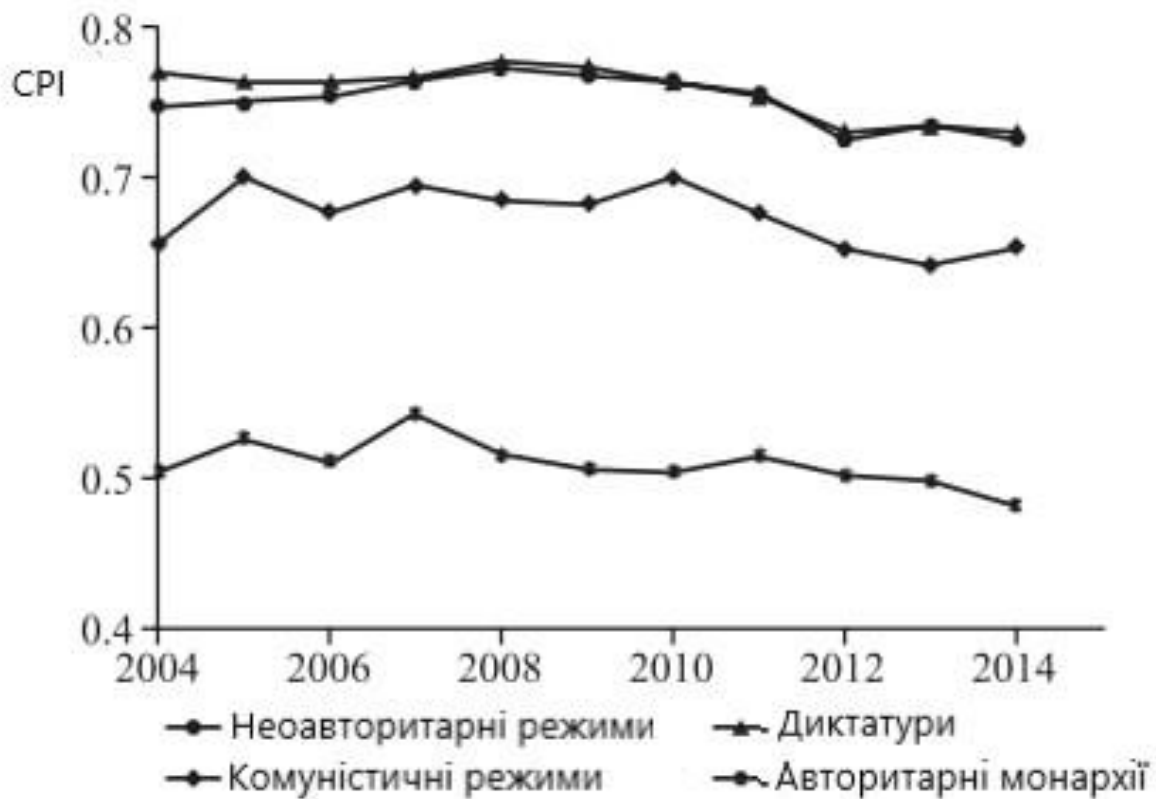
Додаток 1

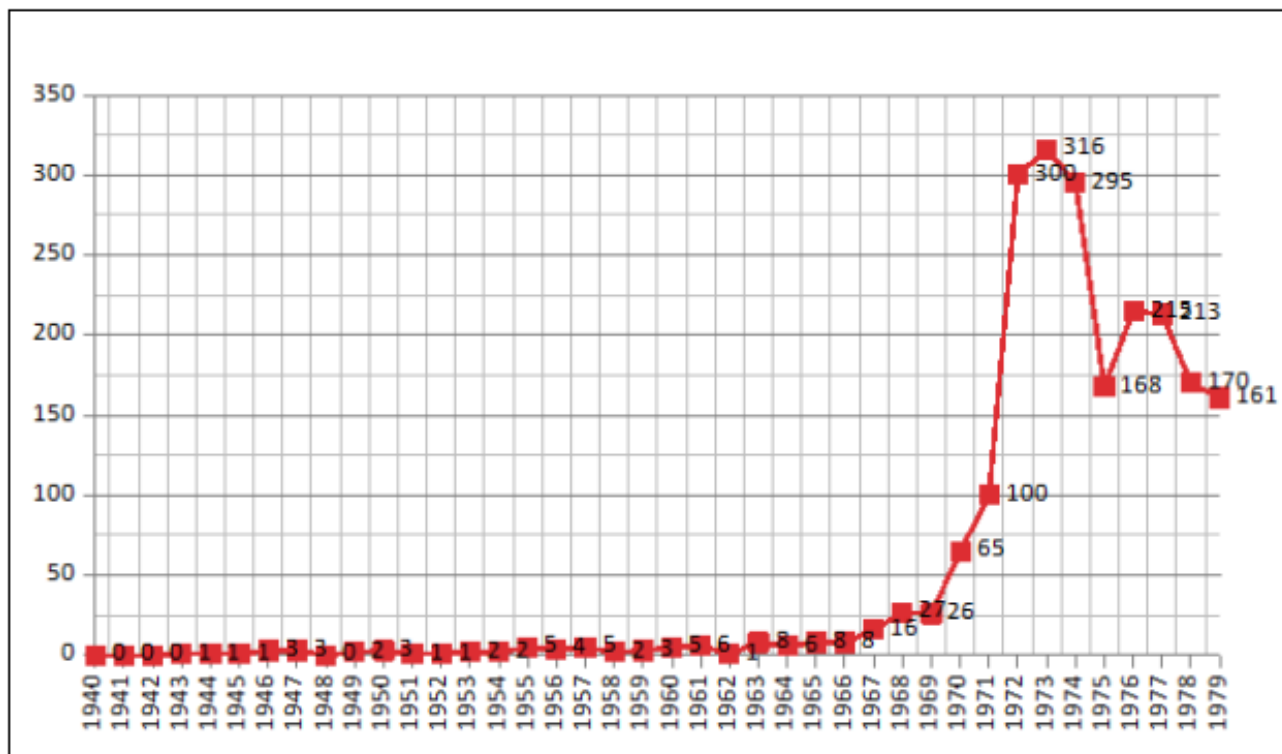
Hollyer J. Wantchekon L. Corruption in Autocracies. Yale and Princeton University. September 2011. 49p.

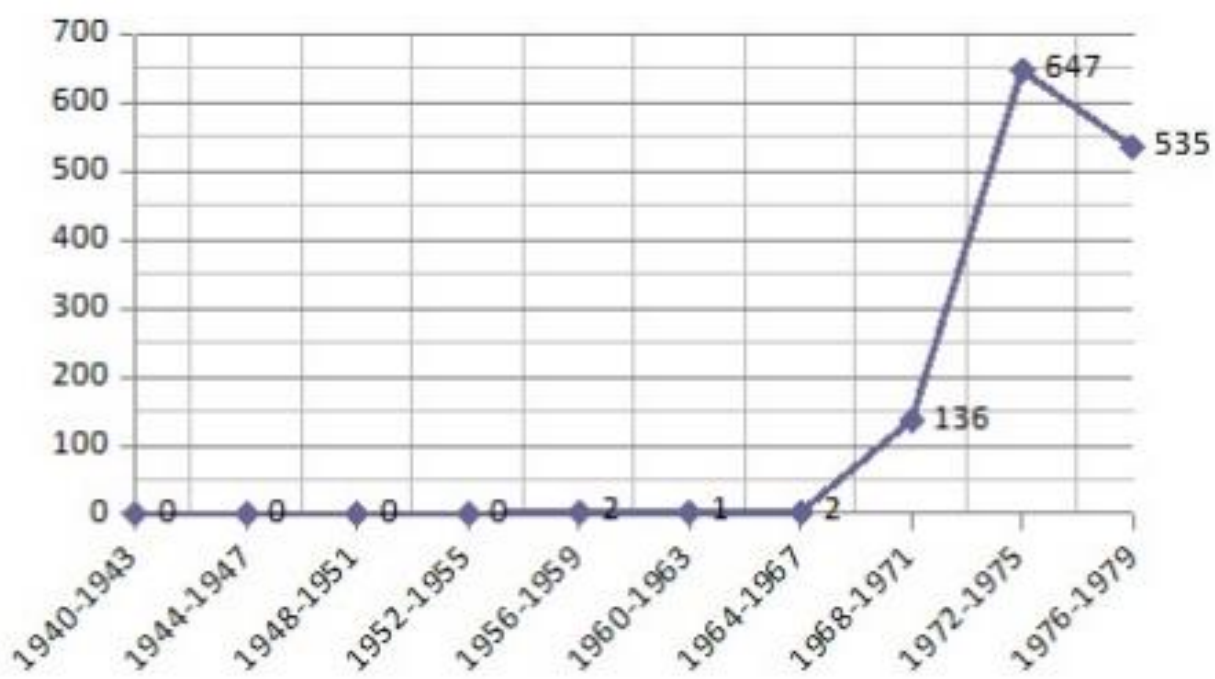
Nisnevich Y. Modern Authoritarianism and Corruption. National Research University Higher School of Economics. 2017, vol. 61, № 1, p. 108–120.

Nisnevich Y. Modern Authoritarianism and Corruption. National Research University Higher School of Economics. 2017, vol. 61, № 1, p. 108–120.

Corral-Broto P. “Historia de la corrupción ambiental en España, 1939-1979. ¿Franquismo o industrialización?”, Hispania Nova, 16, 2018. págs. 646-684.

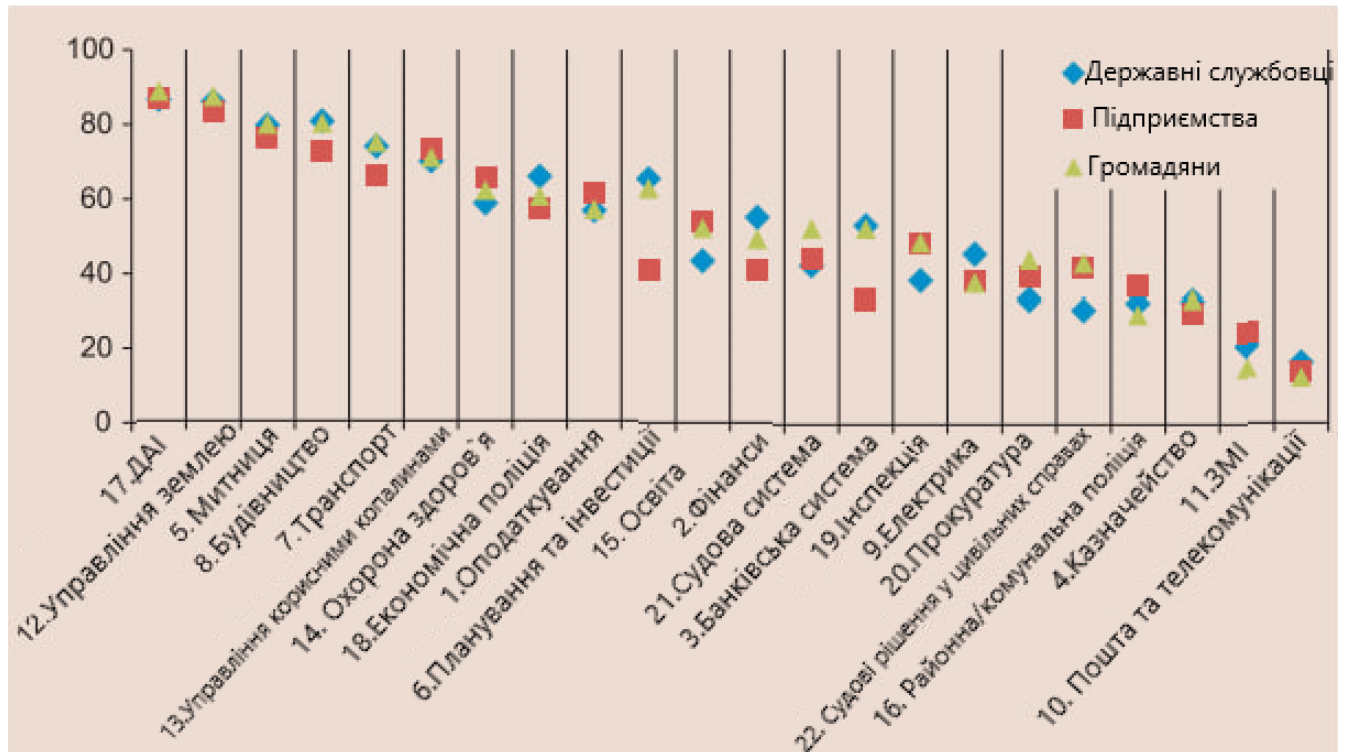
Corral-Broto P. “Historia de la corrupción ambiental en España, 1939-1979. ¿Franquismo o industrialización?”, Hispania Nova, 16, 2018. págs. 646-684.

Year	Rank	Score
2015	112/186	31
2014	119/175	31
2013	116/177	31
2012	123/174	31
2011	112/182	29

Phuong N. Corruption in Vietnam: the current situation and proposed solutions. The State bank of Vietnam. 2017. 11p.

Year	World Rank	Regional Rank (Asia-Pacific Region)	Overall Score	Freedom from corruption Score
2015	148	32	51.7	31
2014	147	33	50.8	26.9
2013	140	30	51	29
2012	136	29	51.3	27
2011	139	30	51.36	27

Phuong N. Corruption in Vietnam: the current situation and proposed solutions. The State bank of Vietnam. 2017. 11p.

World Bank. Corruption from the Perspective of Citizens, Forms, and Public Officials. Hanoi: 2012. 37-39 pp.

	2015	2016	2017	2018	2019
Індекс сприйняття корупції	52	46	49	49	53

Rahman K. Transparency International Anti-Corruption Helpdesk. Saudi Arabia: Overview of corruption and anti-corruption. 2020. 24p.

WGI індикатор	2015	2016	2017	2018
Контроль за корупцією	58.7	63.9	65.9	65.9
Ефективність уряду	60.6	63.5	62.5	64.9
Політична стабільність та відсутність насильства	23.8	28.1	25.7	28.6
Якість регулювання	54.3	55.8	54.8	53.4
Верховенство права	60.1	62.5	57.2	58.7
Свобода слова та підзвітність	3.4	4.9	5.9	5.9

Rahman K. Transparency International Anti-Corruption Helpdesk. Saudi Arabia: Overview of corruption and anti-corruption. 2020. 24p.

Abdulmajeed A. Corrupt Practices in Saudi Arabia: An Analysis of the Legal Provisions and the Influence of Social Factors. Indiana University Maurer School of Law. Maurer Theses and Dissertations. 2017. 70-138 p.

АНОТАЦІЯ

Магістерської роботи

Тема: «ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ КОРУПЦІЇ ЗА РІЗНИХ ТИПІВ АВТОРИТАРНИХ РЕЖИМІВ»

Студент: Шпортіло Данило Сергійович

Рік навчання, факультет: МП-2 політологія (Антикорупційні студії), ФСНСТ

Науковий керівник: Чабанна М.В. Доктор політичних наук, доцент.

Рецензент:

Захищена “ ____ ” _____ 200_ р

Короткий зміст роботи

Дана кваліфікаційна робота представляє собою опис та аналіз особливостей політичної корупції за різних типів авторитарних режимів, що висвітлені на прикладах автократій Іспанії, В'єтнаму та Саудівської Аравії. Використовуючи структурно-функціональний, системно-структурний та багато інших підходів, ми намагалися дослідити яким чином корупція проявляється в автократіях та окреслити відмінності цих проявів. Також одним з наших завдань було підкреслення впливу зв'язку політичної корупції від особливостей режиму та його механізмів, що спираються на конкретний тип авторитаризму. Це було пророблено з метою розуміння яким чином корупція існує і розвивається в автократіях, що необхідно в подальшому для побудови ефективних антикорупційних політик. За результатами нашої роботи, ми прийшли до висновку, що розвиток політичної корупції може залежати від особливостей типу авторитарного режиму.